

Vážení mladí přátelé,

otevíráte publikaci pro členy kroužků mladých přátel myslivosti a ochrany přírody, pro členy ostatních přírodovědných kroužků (při ZŠ, DDM) a pro jednotlivce, kteří mají zájem o myslivost a dění v přírodě. Jistě pomůže vedoucím kroužků i rodičům v jejich snaze pomoci vám s plněním vybraných úkolů. Publikace je v prvé řadě vodítkem, jak využít váš volný čas a věnovat ho poznávání přírody kolem nás s orientací na myslivost a ochranu přírody.

Členěním činností do jednotlivých měsíců vám přiblíží dění v přírodě a práci myslivců v honitbě v průběhu roku. Tématicky zaměří vaši pozornost k jednotlivým disciplínám myslivosti, z kterých máte připraveno sedm úkolů v měsíci. Cílem je zaměřit se na vaši zručnost, dovednost, vytrvalost a samostatnost. Doufáme, že výsledky pravidelných pozorování i náhodných setkání v přírodě vás mnohdy překvapí. K pochopení přírodních jevů je však třeba teoretických znalostí a ty získáte dalším studiem literatury a dalších pramenů.

Uspořádání publikace formou vkládaných volných listů do kroužkových desek velkého formátu vám umožní přidávat k tomuto základu další listy s vašimi pozorováními, kresbami, vyštíženými články a jinými písemnostmi. Doporučujeme vám zapisovat si venkovní pozorování do notesu a poté je zapisovat do publikace jako čistopis. Každý rok pro vás připravíme nové úkoly a náměty na činnost v jednotlivých měsících roku. Tím získáte svoji „zelenou knihu přírody“ vytvořenou vlastními poznatkami.

Věříme, že vás dobře uvedeme do základních dějů přírody a naší krásné myslivosti. V úspěšném plnění úkolů vám přejeme hodně zdaru.

„MYSLIVOSTI A OCHRANĚ PŘÍRODY ZDAR!“

Ve Vlašimi 2. 7. 2006

Zdeněk Kůta, DiS.

Ing. Jaroslav Vaníček

Stručné desatero zásad, podle kterých poznávej a chraň přírodu

- 1. UČ SE PŘÍRODU ZNÁT A ROZUMĚT JEJÍM ZÁKONŮM.**
Staň se jejím přítelem a ochráncem.
- 2. CHOVEJ SE V PŘÍRODĚ TIŠE A NENÁPADNĚ.**
Dbej, aby tvůj hlas, hudební nástroj či přijímač nerušil okolí.
- 3. CHOĎ CO NEJVÍCE PĚŠKY.**
Motorové vozidlo používej jen na veřejných silnicích, nevjezděj s ním do luk, polí, lesních cest a porostů, do území vodních zdrojů.
- 4. RADUJ SE Z PŘÍRODNÍCH KRÁS, ALE NENIČ JE.**
Netrhej a nevyzvedávej rostliny, nekopej do hub, neolamuj živé větve, neřež do kůry stromů ani do ní nezatínej nůž či sekera.
- 5. BUĎ PŘÍTELEM VŠECH ŽIVOČICHŮ.**
Neruš jejich klid zejména v době rozmnožování, mláďatům se raději vyhni.
Vzduchovku a prak do přírody nenos, žádné zvíře netrap a svévolně nezabíjej.
Pamatuj, že skoro všichni obojživelníci, plazi a ptáci jsou u nás chráněni zákonem.
- 6. STŘEŽ ČISTOTU VODY, PEČUJ O PRAMENY A STUDÁNKY.**
Nikdy neodhaduj v přírodě do vody odpadky, nevylévej do ní saponátové, olejové nebo postřikové splašky a nemyj v ní vozidlo.
- 7. S OHNĚM ZACHÁZEJ OPATRNĚ, ABY SE TI NEVYMKL Z RUKY.**
Oharky zápalek a nedopalky cigaret uhas a ukryj pod zem, ohniště při odchodu zahlaď. Nikdy v přírodě nevypaluj trávu a krvinky.
- 8. PEČUJ O ČISTOTU PŘÍRODNÍHO PROSTŘEDÍ KOLEM SEBE.**
Papíry, obaly a zbytky spal nebo zakopej, případně odnes zpátky domů – do popelnic. V okolí chat a sídlišť ukládej odpad jen na povolenou skládku a tu čas od času uved' do pořádku.
- 9. TÁBOŘ JEN TAM, KDE TO NENÍ ZAKÁZÁNO.**
Na oheň sbírej jen suchý klest, o porážení suchých stromů se dohodni s lesníkem. Při odchodu z tábora zahlaď všechny stopy svého pobytu.
- 10. VYUŽIJ KAŽDÉ PŘÍLEŽITOSTI, ABYS PRO PŘÍRODU VÝKONAL NĚCO PROSPĚSNÉHO.**
Braň ji před nevědomci, vandaly a pomáhej těm, kteří pečují o dodržování ochranářských zásad. Měj na mysli, že tvé moudré a ukázněné jednání zachraňuje a vytváří základní životní hodnoty nejen pro přítomnost, ale i pro budoucnost.

Leden

- Nastává zpravidla tuhá zima. Leden je měsícem intenzivní péče o zvěř. Veškeré spárkaté zvěři předkládáme krmiva s vysokým obsahem vlákniny. Především dbáme o to, aby byl ve všech krmelcích dostatek kvalitního sena. Dužnatých krmiv předkládáme jen tolik, aby je zvěř stačila během několika dnů zkonzumovat.
- Zaječí zvěř předkládáme seno a dužnatá krmiva. Bažantí zvěři sypeme do zásypů především jadrná krmiva, nejlépe do hromady plev či zadiny. Při velké sněhové pokrývce odhrneme, pochopitelně po dohodě s majitelem pole, sníh z ozimů.
- Koroptvím sypeme zadinu do koroptvích bud nebo jen do trnitých křovisek na jižní straně mezí a svahů.
- Kachny přikrmujeme na ledě nebo v zásypech na okraji vodních ploch.
- Postarejme se také o klid v honitbě. Každé zbytečné vyrušování zvěře způsobuje nejen ztrátu tukových zásob, ale zakládá vyšší pravděpodobnost škod na lesních porostech.
- Podle zákona o lesích je zakázáno jezdit na lyžích, na koních, na saních, na kolech mimo lesní cesty a vyznačené trasy.
- Podle zákona o myslivosti je majitelům psů a koček zakázáno nechávat je volně pobíhat po honitbě.
- Loví se zejména kožešinová zvěř.
- Srnečci narození vloni pokračují ve vytloukání prvního paroží, které má formu drobných paliček nebo knoflíčků.
- Za mírných zim začíná honcování zajíců. Často několik samců pronásleduje ramlici, mnohdy se při tom i poperou.
- V tomto měsíci začíná kaňkování lišek, obvykle v norách, málokdy na otevřeném prostranství. Lišáci skolí.
- Mladí jezevci v první říji vstupují do chrutí, které se může protáhnout až do dubna. Starší jedinci pokračují v zimním klidu.
- V lednu pokračuje tok výra velkého, který bylo možné pozorovat už v předchozím měsíci.

Obrázek s tématikou ledna

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. ledna					
14. ledna					
21. ledna					
28. ledna					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v lednu:

1. Zúčastňuj se příkrmování zvěře. Na obnově pozoruj stopy a nakresli je:
Stopa zajíce, lišky obecné, kuny skalní, kuny lesní, prasete divokého, bažanta obecného.
2. Které šelmy žijí ve vaší honitbě?

Zapiš:.....

.....
.....

Vzácné šelmy v ČR:.....

3. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) o lišce obecné a doplň:

Popis:.....

.....
.....

Biologie (způsob života):.....

.....
.....
.....

Rozšíření v ČR:.....

.....

Myslivecký význam:.....

.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

4. Vytvoř si sbírku větvíček listnatých a jehličnatých stromů podle metodického listu číslo 6.
5. Pomoz myslivcům při zajišťování ohryzu z ovocných stromů, jív, osik, akátů, jilmů, aj. Stromy a keře prořezávejte uvážlivě, aby i v příštích letech bylo dostatek větví na ohryz.

Ohryz jsme připravili z .....
.....

6. Zjisti si termín a místo konání okresního kola soutěže „Zlatá srnčí trofej“. Prostuduj si propozice soutěže (v příloze číslo 3) a začni se připravovat.
7. Zajisti si na OMS, Myslivost s.r.o. Praha videokazety s přírodní tematikou (seznam v příloze číslo 1) a promítni si je. Možno použít i amatérské videonahrávky. Který druh zvěře je nejčastěji natáčen?

Činnost v lednu potvrzuje .....

Únor

- Únor, podobně jako leden, je měsícem především intenzivní péče o zvěř. Ne nadarmo se tento měsíc nazývá měsícem hladu.
- V únoru má zvěř spotřebovanou většinu tukových zásob. Začíná parožení u samců spárkaté zvěře, u samičí zvěře se intenzivněji začíná vyvíjet plod.
- Spárkaté zvěři předkládáme krmiva s vysokým obsahem vlákniny a tříslovin, zejména kaštany, letninu i větve z prořezávek stromů. Jadrná krmiva předkládáme v malých dávkách a postupně. Dostatek sena by měl být, zejména při vyšší sněhové pokrývce, samozřejmostí.
- V níže položených honitbách již zpravidla zmizel sníh. Bažantům i zajícům předkládáme v omezeném množství ještě i v tomto měsíci dužnatá krmiva.
- Jakmile začne odtávat sníh a přejdou větší mrazy, odstraníme od všech krmných zařízení plesnivé a nahnilé zbytky krmiv. Doplníme a zkонтrolujeme solníky, zvěř bude postupně přecházet na zelenou potravu a v tomto období potřebuje sůl více než jindy.
- Myslivci pečují stále o potravu a klid zvěře, umožňují jí pohyb uvolňováním cest. Redukují počet predátorů. Provádějí sčítání zvěře.
- Při pochůzkách honitbou si všimáme kondice zvěře, stavu osrstění a opeření.
- Při malé sněhové pokrývce je možné shozy snadněji najít.
- V tomto a následujícím měsíci shazují svá první paroží srnečci, bezprostředně jim začínají růst paroží nová, která mají při dobrém založení formy vidláka a občas i šesteráka.
- Pokračuje a za tvrdých zim začíná honcování zajíců. Honcovat se začínají divocí králíci.
- Je možné slyšet tok bažantů, kohouti kodrcají a ostruhují slepice. Také krocení divocí vstupují do toku.
- Pokračuje a doznívá kaňkování lišek, které často tráví celé dny v norách.
- Koncem měsíce přilétají holubi hřivnáči a holubi doupňáci z jihu.

Obrázek s tématikou února

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. února					
14. února					
21. února					
28. února					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v únoru:

1. Pomáhej dále příkrmovat zvěř. Na obnově stále pozoruj stopy zvěře a nakresli je:
Stopa koroptve polní, lasice hraničnice, kočky divoké, kachny divoké, vrány obecné, havrana polního.
2. Vytrvale příkrmuj ptactvo u svého krmítka. Podle výsledků pozorování zapiš, kterému krmivu dávají různí ptáci přednost:

druh ptáka

krmivo

druh ptáka

krmivo

.....
.....
.....
.....
.....

3. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) o vráně obecné - černé i šedé a doplň:
Popis:.....

Biologie (způsob života):.....

.....
.....
.....

Rozšíření v ČR:.....

.....
.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

4. Vymysli text několika tabulek, které nám připomínají, jak se máme chovat v lese u krmelců, houštin.
Zapiš:.....

- .....
.....
.....
.....
5. Na vycházce s myslivcem proveďte s členy kroužku soutěž, kdo dřív založí v zasněženém lese oheň.
Posoudí myslivec (vedoucí kroužku).
  6. Z časopisů, které neukládáte, vystřihuj zprávy a obrázky s mysliveckými náměty. Nalepuj si je na volné listy.
  7. Nakresli a popiš shoz jelena evropského a jelena siky.

Činnost v únoru potvrzuje .....

Březen

- Otevírá se jaro. Po dlouhé zimě se začíná objevovat jarní sluníčko. Zvěř postupně přestává navštěvovat krmná zařízení a začíná brát zelenou potravu.
- V honitbách, kde ještě leží sníh, dále příkrmujeme veškerou zvěř. Pokud nám ještě zbyla jadrná a dužnatá krmiva, zvěři je předkládáme v malých dávkách. Při přechodu na zelenou potravu nezapomeňme na sůl.
- V honitbách se počíná objevovat mladá zvěř, zejména první zajíčci, začíná tok bažantů a tah sluk.
- Pro myslivce to znamená opět o jednu starost navíc, zejména ochranu před toulavými psy a kočkami, kteří dovedou tento první přírůstek zaječí zvěře spolehlivě zlikvidovat.
- Na konci března, pokud to počasí dovolí, začneme s ošetřováním luk pro zvěř. Tam, kde jsme se dohodli s majiteli pozemků, můžeme začít s výsadbou remízků. Čím dříve se sazenice dostanou do země, tím lépe. Jádro remízku by měly tvořit plodonosné listnáče. Okraj remízku by měly tvořit husté, pokud možno plodonosné a trnité keře.
- Jeleni evropští shazují paroží. Nejstarší srnci začínají vytloukat paroží. Většina prvních vrhů prasat divokých spadá do tohoto měsíce.
- Pokračuje honcování zajíců polních a králíků divokých.
- Ke konci měsíce zahajují tok tetřívci. Také je možné pozorovat jarní tok sluk.
- V březnu přilétají lysky černé a čírky modré. Začínají hnízdit kachny divoké.
- V tomto měsíci končí zimní klid jezetců, v norách přicházejí na svět první vrhy mláďat.
- Páří se psíci mývalovití a tchoři tmaví, začínají se pářit ondatry.
- Začíná snůška výra velkého, v polovině měsíce začíná hnízdit kalous ušatý, sova pálená, puštík obecný a sýček obecný. Na vajíčka také usedají vrány šedé a černé a havrani polní. U rybníků začínají hnízdit volavky popelavé.
- Březnem končí jeden myslivecký rok a začíná myslivecký rok nový. Provádíme sčítání zvěře.
- Světový den vody – 22. března.

Obrázek s tématikou března

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. března					
14. března					
21. března					
28. března					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v březnu:

1. Sleduj návrat ptactva a poznamenej si den, kdy jsi poprvé uviděl nebo uslyšel(a):

skřivana polního ..... čápa bílého ..... holuba hřivnáče .....

křepelku polní ..... konipasa bílého ..... vlaštovku obecnou .....

špačka obecného ..... drozda ..... jiřičku obecnou .....

2. Během měsíce března udělej budku pro ptáky. Dodrž rozměry stěn i vletového otvoru. Nakresli vyrobenou budku, připiš rozměry a druh, pro který je určena.

3. Pozoruj dalekohledem oblohu, snaž se určit dravce podle obrysů a letu.

Zapiš:.....

.....
.....

4. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopédie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o zajíci polním. Nakresli zajíce a popiš části jeho těla mysliveckou mluvou.

Popis:.....

.....
.....

Biologie (způsob života):.....

.....
.....

Rozšíření v ČR:.....

.....
.....

Myslivecký význam:.....

.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

5. Zúčastni se okresní chovatelské přehlídky trofejí. Kolik trofejí bylo vystaveno podle druhů zvěře? Uveď nejsilnější trofeje podle bodové hodnoty CIC.
6. Opiš si od mysliveckého hospodáře výsledky sčítání zvěře.

Druh zvěře	počet	Druh zvěře	počet
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

7. Vyrob si z větvičky vrby píšťalku. Podle metodického listu číslo 14.

Činnost v březnu potvrzuje .....

Duben

- Dubnem zpravidla nastává plné jaro i ve výše položených honitbách. Během dubna, pokud to počasí dovolí, vydesinfikujeme okolí krmelců. Malé krmelce raději přeneseme. Okolí větších krmelců vydesinfikujeme některým z běžné dostupných prostředků. Veškeré zbytky krmiv spálíme, nebo zakopeme, či odvezeme.
- Pokud přemisťujeme krmelec, měli bychom zvážit další umístění. Krmelec by měl být na místě, kde má zvěř přehled po okolí, měl by být na slunném místě a neměl by být v blízkosti lesních kultur, kde může soustředěná zvěř působit škody na lesních porostech. Zásadně se vyhýbáme zamokřeným místům.
- Rodí se nový život. Kladou muflonky, lišky vrhají mladé. Bažanti a koroptve zakládají hnizda, sluky, hřivnáči, vrány aj. hnizdí.
- Podle věku začínají přebarvovat jeleni, laně a kolouši jelena evropského. Změna srsti se protáhne u jednotlivých kusů až do června. Mladí jeleni shazují paroží a pokračují v tom i příští měsíc.
- V dubnu vytloukají paroží také srnci mladších ročníků, zároveň srnčí zvěř přebarvuje. U srn začínáme pozorovat jejich březost.
- Pokračuje přebarvování srsti muflonů, v tomto měsíci také muflonky kladou muflončata.
- Ke konci dubna shazují paroží daňci a také začínají přebarvovat.
- Honcování zajíců dosahuje nejprudší intenzity. Přibývá vrhů zajíců a divokých králíků.
- Koncem měsíce se lasice hranostaj přebarvuje z bílé do rezavé srsti.
- Začínají hnízdit holubi hřivnáči, což zopakují v červnu a někdy také v srpnu. Přilétá k nám hrdlička divoká, pokračuje jarní tah sluk.
- V tomto měsíci u nás hnizdí husa velká a rovněž kormorán velký.
- Změny pozorujeme i u dravců. Začíná hnízdit jestřáb, poštolka obecná, která při dostatku potravy vyvede mladé v létě ještě jednou. V dubnu až květnu snášejí vejce také samice káně lesní.
- Hnízdí sova pustovka, páry sovy pálené, sýček obecný, husy velké a kormorán velký.
- Myslivci loví zvěř dravou, osévají políčka, vysazují remízky a pomáhají lesníkům v péči o lesy, protože duben je Měsíc lesů.
- Den ptactva – 1. dubna, Den Země – 22. dubna.

Obrázek s tématikou dubna

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. dubna					
14. dubna					
21. dubna					
28. dubna					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v dubnu:

1. S pomocí dospělých vyvěs budku, sleduj zájem ptactva o osídlení. Pozorování zapiš:

.....
.....
.....
.....

2. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o tetřívku obecném. Nakresli tetřívka a popiš části jeho těla mysliveckou mluvou.

Popis:.....

.....
.....

Biologie (způsob života):.....

.....
.....
.....

Rozšíření v ČR:.....

.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

3. Pomoz při úklidu krmelců a zásypů. Napiš desinfekční látky, které se používají při asanaci:.....

.....

4. Zúčastni se jako doprovod vakcinace lišek proti vzteklině a popiš její průběh.

5. Vyčisti a uprav v přírodě studánku, pramen nebo kus potůčku a uved' místopis povodí.

6. Nakresli a popiš shoz daňka skvrnitého a jelence běloocasého.

7. Pozoruj a zapiš:

Břízy vyrašily dne ..... Buky vyrašily .....

Modříny se zazelenaly ..... Trnky rozkvetly .....

Třešně rozkvetly ..... Jabloně rozkvetly .....

Činnost v dubnu potvrzuje .....

Květen

- Pokud jsme to nestihli v dubnu, v květnu je nejvyšší čas k asanaci a přemístění krmelců.
- V tomto měsíci se začíná objevovat v honitbách mladá zvěř.
- Nesmíme zapomenout na péči o zvěř, nejen lovem dravých druhů zvěře a škodlivých zvířat, ale také kontrolou pozemků pícnin, které se začnou v krátké době sklízet. Nezapomeňme na pravidelné doplňování solníků.
- Srnci vytoulují paroží. Od poloviny května kladou srny srnčata.
- Mladí jeleni shazují paroží. Koncem měsíce laně jelena evropského začínají klást jednoho až dva kolouchy.
- V tomto měsíci přebarvují nejstarší daňci do letní srsti, ti nejmladší ještě shazují paroží. V květnu se lani jelena běloocasého rodí dva až tři kolouši, kladení se protáhne až do poloviny příštího měsíce. Totéž je možné pozorovat také u kamzic, které po horských loukách začínají vodit kamzíčata.
- Pokračuje honcování zajíců, i když ve vzrostlých polích méně patrné.
- Bažantí slepice sedí na hnázdech. Z dubnových snůšek se od druhé poloviny května začínají klubat kuřata.
- Počátkem měsíce dozněl tok tetřívků a koncem tohoto období se objevují jejich kurátká. Nové přírůstky mají také krocany divocí.
- V květnu se rodí kachňata lysek černých a kachen divokých. Začínají hnízdit lžičáci pestří a poláci velcí.
- Mladé mají také kuny skalní i lesní a tchoři tmaví i světlí, kteří mívají tři až osm mláďat.
- Líhnu se mladí jestřábi, hnízdí krahujec obecný. Vejce snáší pustovka obecná.
- Lasice hranostaj má mladé, i když některé samice vrhly potomstvo už koncem minulého měsíce.
- Od května začíná chrutí starších jezevců, které se protáhne až do srpna.

Obrázek s tématikou května

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. května					
14. května					
21. května					
28. května					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v květnu:

1. Požádej myslivce kynologa, aby ti na vycházce předvedl, co jeho pes umí. Zapiš si plemena loveckých psů, která chovají myslivci ve vaší honitbě, a jaké mají zkoušky upotřebitelnosti.

jméno psa

plemeno

zkoušky

.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

2. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o výru velkém. Nakresli výra a popiš části jeho těla mysliveckou mluvou.

Popis:.....
.....
.....

Biologie (způsob života):.....
.....
.....
.....

Rozšíření v ČR:.....
.....
.....

Myslivecký význam:.....
.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

3. Na volný list nalep obrázky mláďat zvěře narozených v květnu.
4. Podej přihlášku do okresního kola soutěže „Zlatá srnčí trofej“ a svědomitě se na ni připrav. Je čas se informovat na OMSu o pořadateli národního kola ZST a setkání mladých přátel myslivosti.

- Hledej v honitbě pobytové stopy zvěře (nory, lože, trus, ohryz, loupání, vytloukání, malovánky, kaliště, nebeská znamení, zálehy aj.). Zapiš si místo a nález.
- Na svých pochůzkách honitbou sleduj srnčí zvěř. Zapiš, kdy jsi viděl první srnče. Nakresli a popiš, jaké srnce jsi viděl.

	Datum: 19. 6. 2002 Místo: V doubrivce Výška paroží: 18cm Počet výsad: 5 Růže: střechovité Perlení: neznatelné Srst: standartní Stáří: 4 až 5 let		Datum: ..... Místo: ..... Výška paroží: ..... Počet výsad: ..... Růže: ..... Perlení: ..... Srst: ..... Stáří: .....
	Datum: ..... Místo: ..... Výška paroží: ..... Počet výsad: ..... Růže: ..... Perlení: ..... Srst: ..... Stáří:		Datum: ..... Místo: ..... Výška paroží: ..... Počet výsad: ..... Růže: ..... Perlení: ..... Srst: ..... Stáří: .....
	Datum: ..... Místo: ..... Výška paroží: ..... Počet výsad: ..... Růže: ..... Perlení: ..... Srst: ..... Stáří:		Datum: ..... Místo: ..... Výška paroží: ..... Počet výsad: ..... Růže: ..... Perlení: ..... Srst: ..... Stáří: .....

- Vypůjči si od mysliveckého hospodáře zákon č. 449/2001 Sb. O myslivosti a vypiš zvěř, kterou lze obhospodařovat lovem, a druhy zvěře, které nelze obhospodařovat lovem.
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

Činnost v květnu potvrzuje .....

Červen – měsíc myslivosti

- Život v přírodě je ve znamení nových pokolení mnoha druhů zvěře, které můžeme při pochůzkách revírem spatřit.
- Koncem června začínáme se senosečí. Dobře usušené seno je nejlépe uskladnit ve stodolách.
- Červen je také nejvhodnějším obdobím pro přípravu letniny. Letninu můžeme připravit nejen z maliníku, ostružiníku, výhonků keřů, ale také topinambur, kopřiv, janovce, starčeku atd.
- V červnu bychom měli, po dohodě s majiteli pozemků, přemístit krmelce do míst, kde soustředění zvěře nepůsobí škody na lesních porostech.
- Nejstarší jeleni evropští začínají vyloukat paroží, v následujícím měsíci i mladší ročníky. Počátkem měsíce ještě pokračuje kladení kolouchů jelena evropského, stejně jako rození srnčat. V červnu vyloukají roční srnečci, právě ti nejnadějnější.
- Laním jelena siky se v tomto měsíci narodí po jednom kolouchu. Zato jedno až tři daňčata přivádí na svět daněla daňka skvrnitého. Daňkům v tomto období začíná růst paroží.
- V červnu se rodí bažantí kuřata a na svět přicházejí také vzácná kuřata tetřeva hlušce.
- Začínají přepeřovat kačeři kachny divoké. Mění svatební šat, který nosili od října do května, vyměňují všechna pera i na letkách a na několik týdnů ztrácejí schopnost létat. V tomto období se jim říká pelicháči. Kachny prodělají stejný přerod později.
- Hnízdí polák velký stejně jako jeho příbuzný druh polák chocholačka.
- Před liščími norami, za bedlivého dozoru fen, se objevují liščata, rodí se mláďata psíka myšvalovitého. Můžeme také narazit na rodinku tchoře stepního.
- Myslivci chrání hnizda a mláďata před zemědělskými stroji, před škodlivými chemickými látkami a před rušiteli klidu.
- Seznamují občany s myslivostí!

Obrázek s tématikou června

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. června					
14. června					
21. června					
28. června					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v červnu:

1. Pomoz myslivcům vyhledávat hnízda a mláďata v pícninách. Poznamenej si, jak je můžeme zachránit.
2. Navštív líheň a odchovny bažantů a koroptví. Zapiš, čím se krmí bažantíci:.....
.....
.....

3. Navrhni a namaluj plakát k měsíci červnu – **měsíci myslivosti**.

4. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopédie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o zvěři srnčí. Nakresli srnce a popiš mysliveckou mluvou.

Popis:.....
.....
.....

Biologie (způsob života):.....
.....
.....
.....

Rozšíření v ČR:.....
.....
.....

Myslivecký význam:.....
.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

5. Uvař v kotlíku zálesácký čaj z listí maliníku, borůvky, ostružiníku, jahodníku a výhonků smrku nebo jedle. Pozor na oheň, jen na bezpečném místě a za přítomnosti myslivce.

6. Prohlédni si plán krmiv u vašeho mysliveckého hospodáře a poznamenej si krmné dávky u různé zvěře pro kus a den.

zvěř: objemové krmivo   dužnaté krmivo   jaderné krmivo   minerální krmivo

.....

.....

.....

.....

.....

7. Na začátku zápisníku si přečti desatero ochranářských zásad, zapamatuj si je a stále se jimi říd! Připomínej tyto zásady také kamarádům v letních táborech!

Činnost v červnu potvrzuje .....

Červenec

- Na svět přichází většina mláďat srstnaté i pernaté zvěře.
- Postupně myslivci dokončují sklizeň sena a v nižších polohách začínáme se sklizní obilovin na políčkách pro zvěř. Myslivci také pomáhají zemědělcům při sklizni.
- I červenec je vhodnou dobou pro výrobu letniny. Na výrobu letniny sečeme nezdřevnatělé výmladky dřevin (lípy, osiky, vrby apod.), kopřivy, topinambur, maliníku, ostružiníku aj. Za teplých červencových dnů je někdy výroba tohoto krmiva rychlá a velmi snadná.
- Pokračuje vytloukání paroží u jelena evropského, vrcholí růst paroží u daňka skvrnitého.
- Podle nadmořské výšky honiteb – v nížinách dříve, v podhorských honitbách později - začíná koncem měsíce srnčí říje. Rychle nabývá na intenzitě. Srnci honí říjné srny i přes den a trvá dva až tři dny, než je začnou pokládat. Poté vyhledávají další družky a někdy o ně svádějí souboje se soký.
- Začínají přepeřovat kachny divoké, což se protáhne až do dalšího měsíce.
- Páří se oba druhy kun. Prskají a mrouskají hlavně v noci.
- Všechny samice naší lovné zvěře neustávají v péči o potomstvo.

O b r á z e k s t é m a t i k o u č e r v e n c e

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. července					
14. července					
21. července					
28. července					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v červenci:

1. Pomoz při sušení sena a při sběru letníny. Suší se výhonky jeřábu, jasanu, jívy, maliníku, ostružiníku, borůvčí, starčeku, janovce, kopřivy aj.
2. Nauč se odlévat do sádry stopy otisknuté v blátě. Podle metodického listu číslo 1. Napiš, které odlitky stop zvěře se ti podařilo odlít:

.....
.....

3. Opatř si materiál na výrobu samorostů. Nenič zdravé stromy a keře!
4. Nauč se znát běžné houby ve vašich lesích.

C Uved:

Jedlé:

Nejedlé:

Jedovaté:

.....
.....
.....

Dřevokazné houby

Jedlé

Nejedlé

.....
.....

- C
5. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o holubu hřivnáči. Nakresli srnce a popiš mysliveckou mluvou.

Popis:

.....
.....

Biologie (způsob života):

.....
.....

.....
Rozšíření v ČR: .....

.....
Myslivecký význam: .....

.....
.....
Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list: .....

5. Poslouchej pozorně hlasy zvěře a pokus se napodobit hlas sojky obecné, hrdličky zahradní, holuba hřivnáče, sýčka obecného, puštíka obecného, bekání srnce, pískání srnčete a srny.
6. Zjisti a zapiš, které stromy ve vaší honitbě a obci jsou chráněny.

.....
.....
.....
.....

7. Vylisuj listy všech druhů listnatých stromů a keřů z vaší honitby a uspořádej je na volné listy jako sbírku podle metodického listu číslo 8. Zjisti a zapiš, které stromy ve vaší honitbě a obci jsou chráněny.

Činnost v červenci potvrzuje .....

Srpen

- Srpen je čas žní. V polních honitbách začínáme s příkrmováním zvěře, podle staré myslivecké zásady „poslední snop z pole, první zrno do zásypů“.
- Sečením velkých ploch obilovin a následnou podmítkou se radikálně mění potravní nabídka zvěře.
- Na políčkách pro zvěř zasejeme podzimní směsky. Směsku bychom měli volit podle půdy a stanoviště. Nezapomeňme na dostatečné pohnojení před výsevem.
- Na loukách sklízíme seno druhou sečí. Pokud máme dostatek sena z první seče, vyrostlou trávu alespoň posečeme a z louky odstraníme mulcováním nebo shrabáním.
- Dorůstají mláďata pernaté zvěře.
- Myslivci sčítají drobnou zvěř a dokončují stavby a opravy krmelců a zásypů.
- Mladí jeleni evropští dokončují vytloukání paroží. Paroží začínají vytloukat také daňci skvrnití.
- Počátkem měsíce vrcholí srnčí říje. Srnci honí a pokládají srny až do prvních dnů srpna.
- Koncem měsíce se začínají slétat naši divocí holubi do velkých hejn. První doupňáci a hrdlicky divoké odlétají na jih.
- Z kachen odlétají čírky modré.
- V tomto měsíci ještě pokračuje páření kuny skalní a lesní, začíná páření lasic hranostajů, a podle některých autorů i lasic kolčav. Také jezevci lesní pokračují v chrutí.
- Snad lze připomenout ustanovení zákona o lesích, který jednoznačně zakazuje jezdit na kole a na koni mimo vyznačené trasy a lesní cesty. Pokud nepomůže napomenutí, je nutno využít pravomocí lesní a myslivecké stráže.

Obrázek s tématikou srpna

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. srpna					
14. srpna					
21. srpna					
28. srpna					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v srpnu:

1. Pomoz myslivcům při stavbě nebo opravě krmelce a zásypu.
2. Vyráběj samorosty a ozdoby z přírodnin.
3. V doprovodu myslivce sleduj říji srnčí zvěře a popiš (nakresli) její průběh.
4. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o kachně divoké. Na obrázku kachny březňačky doplň popis mysliveckou mluvou.

Popis:.....

.....
.....

Biologie (způsob života):.....

.....
.....
.....

Rozšíření v ČR:.....

.....
.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

5. Prohlédni si výřad po honu na divoké kachny. Zapiš, které druhy kachen se loví, a načrtni výřad.

.....
.....

6. Zjisti, kteří ptáci žijí u nejbližšího rybníka, a zapiš, kteří z nich jsou nejvzácnější (chránění)?

.....
.....

- .....
7. Napiš pravidla bezpečného zacházení se vzduchovkou a zásady bezpečné střelby. Požádej střeleckého odborníka z členů MS, aby řídil vaši soutěž ve střelbě vzduchovkou. Nalep terč se svými zásahy na volný list.
- .....
- .....
- .....
- .....

Činnost v srpnu potvrzuje .....

Září

- Zářím začíná doba intenzivní péče o zvěř. Především tam, kde máme bažanty, začínáme intenzivně příkrmovat, aby se bažanti neroztoulali. Krmíme hlavně jadrnými krmivy a tak, aby se bažanti „zabavili“.
- Nejpozději v září bychom měli překontrolovat krmná zařízení. Zákon o myslivosti zakazuje tato zařízení umisťovat ve vzdálenosti menší než 200 m od hranic honitby.
- Nevhodné umístění krmelce je také nejen na zamokřelém místě, ale i v blízkosti vysázené kultury v lese.
- Dbejme o to, abychom měli v honitbě nejméně jeden krmelec na 5 – 10 kusů spárkaté zvěře a jedno krmné zařízení pro drobnou zvěř na 10 - 15 kusů, nejlépe pravidelně v honitbě rozmístěné.
- Stará a nevyhovující zařízení zrušíme. Postupně začínáme i spárkatou zvěř příkrmovat jadrnými krmivy.
- Dorůstají mláďata pernaté zvěře.
- Začíná přebarvování srstnaté zvěře a tah ptactva od severu k jihu. Myslivci sklízejí otavu a úrodu z políček, sbírají ovoce, žaludy, kaštany, jeřabiny.
- V polovině září se začínají poprvé ozývat hlasy jelena evropského. Začíná grandiózní čas lásky naší největší spárkaté zvěře. Jelinci tento a další měsíc však mají jiné starosti. Vyloukají svá první paroží.
- Srnci si po říji odpočinuli a v sadech, ale i na mýtinách, můžeme spatřit hlavně starší a nám neznámé srnce, které srncí říje přivedla na nová stávaniště.
- Pokračuje odlet pernaté zvěře na jih. Týká se to hlavně holubů doupňáků a hřívňáků a hrdličky divoké.
- Přebarvují nejmladší kusy mufloní a daňčí zvěře do zimního šatu. Daňci skvrnití dokončují vyloukání paroží.

O b r á z e k s t é m a t i k o u z á ř í

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. září					
14. září					
21. září					
28. září					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v září:

1. Sbírej pro zvěř kaštany, žaludy, jeřabiny, padané ovoce a odevzdej myslivcům.
Odevzdal jsem celkem:

.....kg kaštanů .....kg padavek

.....kg jeřabin .....kg žaludů

2. Pomoz myslivci při stavbě nebo opravě zásypu pro bažanty nebo koroptve. Proved' kláskování a popiš způsob a použitá krmiva.
3. Zajed' s rodiči, nebo se známým myslivcem na poslech jelení říje. Poslechni si audiozáznam, shlédni videozáznam. Popiš, jakým způsobem troubí jelen.
4. Vyber si dva listnaté stromy a proved' pozorování, při kterém zachytíš postupnou změnu barvy listů, podle metodického listu číslo 16.
5. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopédie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o jelení zvěři. Na obrázku jelena evropského doplň popis mysliveckou mluvou.

Popis:.....

.....
.....

Biologie (způsob života):.....

.....
.....

Druhy jeleního troubení v říji:.....

.....
.....

Rozšíření v ČR:.....

.....
.....

Myslivecký význam:.....

.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

6. Vystříhuj a nalepuj obrázky nebo fotografie druhů divokých husí na volný list.
7. Která plemena loveckých psů byla vyšlechtěna speciálně k dosledu jelení zvěře. Přečti si o jejich výcviku a upotřebitelnosti. Zjisti a zapiš si pozdrav, kterým se navzájem zdraví vůdci psů.

Činnost v září potvrzuje .....

Říjen

- V tomto měsíci pokračujeme v příkrmování spárikaté zvěře jadrnými krmivy. Nezapomínejme také na drobnou zvěř. Bažantům zasypeme na několika místech v honitbě a pravidelně přikrmujeme.
- Postupně navážíme do oborohů seno. Pokud se koncem října objeví sníh, založíme seno i do krmelců.
- Myslivci prověřují zásoby krmiv, hnojí a ořou políčka, plní solníky a lizy, vysazují remízky.
- V tomto měsíci myslivci připravují hony na drobnou zvěř.
- V říjnu bychom měli nabídnout spolupráci v ochraně lesních porostů proti škodám zvěří.
- Vrcholí jelení říje, jeleni se ozývají už od šerých svítání, troubí často přes den až do pozdního večera. Jelení zvěř dokončuje přebarvování srsti.
- Nejstarší srnci v říjnu shazují parůžky, mladší je následují se dvou až šestitýdenním zpožděním. Také srnčí zvěř přebarvuje.
- Koncem měsíce začíná říje jelena siky, samci se v té době ozývají hvízdáním.
- Celý měsíc rochají daňci skvrnití, postávají u tlup danělek a odrážejí soky.
- V závěru měsíce přepeřují bažanti a tetřívci. Rozpadají se také jejich rodinná hejnka.
- Odlétají poslední divocí holubi, doupňáci i hřivnáči, a také hrdličky divoké.
- Na jih míří lysky černé, zaznamenáváme nejsilnější tah husí polních i husí divokých.
- Lasice hranostaj mění svůj rezavý kožíšek za zimní bílý, jen konec proudku ozdobí černá špička.
- Mezinárodní den ochrany zvířat – 4. října.

O b r á z e k s t é m a t i k o u ř í j n a

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. října					
14. října					
21. října					
28. října					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v říjnu:

1. Pomoz myslivecům při výsadbě remízku.

V remízku rostou tyto stromy a keře:.....

.....
.....

2. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o daňcí zvěři. Na obrázku daňka skvrnitého doplň popis mysliveckou mluvou.

Popis:.....

.....
.....

Biologie (způsob života):.....

.....
.....
.....

Rozšíření v ČR:.....

.....
.....

Myslivecký význam:.....

.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

3. Navštív nejbližší daňcí oboru a sleduj daňcí říji. Popiš, jakým způsobem rochá daněk. Možno použít videokazetu.
4. Zúčastni se jako doprovod vakcinace lišek proti vzteklině. Uveď její úspěšnost a názory myslivců a veřejnosti na tuto akci.
5. Zjisti, kteří dravci žijí ve vaší honitbě, vyhledej je v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) a přečti si o nich články.

Jsou to: .....

- .....
6. Sleduj podzimní tah tažných ptáků a zapiš jejich časový sled, který tah tě zaujal a proč?
  7. Z uloveného kusu zvěře (jelení, daňčí, mufloní, srnčí, černá, sika, jelenec) si udělej sbírku srsti z různých (odlišných) částí těla zvěře. Chomáčky srsti přilep na tvrdý papír a popiš, podle metodického listu číslo 2.

Činnost v říjnu potvrzuje .....

Listopad

- Listopad je již řadu let mysliveckým svátkem, kdy se myslivci scházejí na společných lovech, „utužují“ nebo navazují nová přátelství a prezentují svou celoroční práci.
- Listopad je tradičně měsícem konání honů na drobnou zvěř. V lesních honitbách, pokud napadne v tomto měsíci sníh, konáme také společné hony na černou zvěř.
- Ve vyšších polohách zpravidla napadne sníh. Začíná příkrmování veškeré zvěře. Myslivci tlumí počet dravé zvěře.
- Spárkatou zvěř ještě v tomto měsíci intenzivně příkrmujeme jadrnými krmivy. Pokud jsme to neudělali dříve, je listopad snad tím nejjazázším termínem, kdy bychom měli navézt seno do zásobníků a oborohů.
- Nezapomeňme na drobnou zvěř. Zajecí zvěři předložíme především dužnatá krmiva, bažantí zvěř intenzivně příkrmujeme jadrnými krmivy.
- Roční srnečci shazují paroží.
- Začíná mufloní říje. Berani zápasí v oborách i ve volných honitbách. Je slyšet dunivé zvuky, jak do sebe toulci narážejí. Čas lásky dozní až v příštím měsíci.
- Končí říje jelena siky, doznívá daňčí říje a nejstarší kusy daňka skvrnitého dokončují přebarvování srsti.
- Začíná říje jelence běloocasého, kamzíka horského a začíná chrutí kňourů prasete divokého.
- Pokračuje odlet lysek, husí, kormoránů a volavek na jih. Odletají také poštolky a některé káně lesní.
- Začíná zimní klid jezvců lesních, který čas od času přerušují.
- Světový den bez aut – 14. listopadu, Mezinárodní nekuřácký den – 16. listopadu.

Obrázek s tématikou listopadu

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. listopadu					
14. listopadu					
21. listopadu					
28. listopadu					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v listopadu:

1. Prohlédni si krmelec ve vaší honitbě a vyrob ze dřeva za pomoci dospělých jednoduché zaječí krmidlo. Pomáhej myslivcům při sběru krmiv (jablka, kukuřice, řepka, brambory). Metodický list číslo 15.
2. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o mufloní zvěři. Na obrázku muflona doplň popis mysliveckou mluvou.

Popis:.....

.....
.....

Biologie (způsob života):.....

.....
.....
.....

Rozšíření v ČR:.....

.....
.....
.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

3. Zúčastni se výřadu po honě na bažanta či zajíce. Zapamatuj si, jak myslivci vzdávají poslední poctu ulovené zvěři. Načrtni výřad, který jsi viděl. Přečti si v knize o mysliveckých zvycích týkajících se honů na drobnou zvěř.
4. Nakresli nebo nalep obrázek bažanta obecného a připiš k částem jeho těla popis mysliveckou mluvou. Přečti si článek o bažantech.
5. Sestav kolekci bažantích peříček a připiš k nim, z které části pocházejí. Připevní peříčka na tvrdý papír, podle metodického listu číslo 2.
6. Sleduj průběh říje mufloní zvěře a popiš souboj mufloních beranů a jejich hlasový projev. Možno použít videonahrávky.

7. Při pochůzce honitbou za doprovodu myslivce či rodičů se snaž najít shoz srnce. Nakresli jej a popiš tento nález.

Činnost v listopadu potvrzuje .....

Prosinec

- A je tu poslední měsíc letošního roku, měsíc dlouhých nocí, vánočních svátků a konec lovecké sezóny.
- Prosinec je měsíc, ve kterém je téměř ve všech honitbách sněhová pokrývka. Využijme obnovu na obeznání dravé a černé zvěře. Sníh nám také hodně napoví nejen o pravidelných ochozech zvěře, ale také o tom, kdo kterou část honitby navštěvuje. Často budeme překvapeni, jakou zvěř v honitbě máme, a také někdy mile či nemile překvapeni, kdo a kam nám v honitbě chodí.
- Přibývá sněhu, zvěř vyhledává krmelce a zásypy, zpěvné ptactvo krmítka.
- Jednou týdně bychom měli navštívit krmná zařízení, dbát o to, aby v krmelcích pro spárkatou zvěř a zajecí zvěř bylo vždy dostatek sena a v zásypech pro drobnou zvěř dostatek zadiny nebo obilí.
- Zvěř předkládáme dužnatá krmiva, letninu. Obilovin předkládáme jen malá množství, a jen srnčí a daňčí zvěři.
- Myslivci také odstraňují z ozimů sníh.
- Pokud se začnou objevovat škody na lesních porostech spárkatou zvěří, začneme již v tomto měsíci s kácením měkkých listnáčů na ohryz.
- V polních honitbách zřídíme pro koroptvičky hromady a venujeme se jejich ochraně.
- Končí hony na drobnou zvěř a v honitbách s dobrým zavřením provádíme odchyt drobné zvěře.
- Doznívá mufloní říje. Stejně je tomu u jelence běloocasého a kamzíka horského.
- Naplno pokračuje chrutí divokých prasat.
- Ze severu přilétají káně rousná.
- Revír se zklidnil, až na výjimky osiřely řeky a rybníky.

Obrázek s tématikou prosince

Záznamy pozorování:

Datum:	Východ slunce:	Západ slunce:	Fáze Měsíce:	Teplota v 7:00 hod.:	Počasí:
7. prosince					
14. prosince					
21. prosince					
28. prosince					

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Vycházka do přírody dne ....., společník .....

Výstroj:

Popis cesty:

Pozorování:

Zvěř a zvířata:

Rostliny:

Myslivecká zařízení:

Zajímavá příhoda, napiš, nakresli:

Návrhy pro činnost v prosinci:

1. Zúčastni se příkrmování drobné i spárkaté zvěře. Seznam se s druhy krmiva. Doplň:

Jadrné krmivo: .....

Objemové krmivo: .....

Dužnaté krmivo: .....

Minerální krmivo: .....

2. Přečti si v knize Myslivost (J. Hromas a kol.), Encyklopedie myslivosti (J. Červený a kol.) nebo Myslivost (M. Vach a kol.) článek o černé zvěři. Na obrázku prasete divokého doplň popis mysliveckou mluvou.

Popis:.....

.....

.....

.....

Rozšíření v ČR:.....

.....

Myslivecký význam:.....

.....

.....

Nákres a popis mysliveckou mluvou na zvláštní list:.....

3. Vystrojte společně s členy kroužku v lese „vánoční strom“. U svého obydlí postav krmítka pro ptactvo. Doporučuje se krmivo: ptačí zob, mák, slunečnice, jeřabiny, jablka, luj, odřezky tlustého masa, ořechy, kukuřice, oves, proso, kaštany, žaludy, tvrdé pečivo aj. Nedoporučuje se: měkké pečivo, těstoviny.

O vánočních prázdninách pozorujte strom i krmítko.

Zapiš své pozorování o přiletujících ptácích:.....

.....
.....

4. Pohovoř s mysliveckým hospodářem nebo s oborníkem o plánu lovů zvěře drobné i spárkaté za uplynulý rok. Vyplň tuto tabulkou:

Plán na rok 200...	kachna	zajíc	bažant	jelen	prase	daněk	muflon	srnec
	divoká	polní	obecný	evropský	divoké	skvrnity		obecný

Plán lovů: ....

Skutečný lov: ....

5. Máš-li příležitost, pomoz při odchytu zajíců nebo bažantů a přečti si o odchytu v odborné literatuře.

6. Zjisti přítomnost vydry říční na potocích a rybnících v okolí.

7. Přečti si o lapání predátorů a porovnej s praxí v honitbě.

Činnost v prosinci potvrzuje .....

Seznam příloh

Doporučená literatura ke studiu	54
Základní údaje o největší myslivecké organizaci v ČR	55
Myslivecká soutěž „Zlatá srnčí trofej“	57
Sbírka stop	59
Sbírka tělních pokryvů	60
Sbírka lebek	61
Sbírka chrupů a zubů	63
Sbírka parohů a rohů	64
Sbírka větévek stromů a keřů	65
Sbírka kůry a dřeva stromů	66
Herbář listů stromů a keřů	67
Sbírka plodů a semen	68
Herbář	69
Fenologické pozorování ptactva	71
Fenologická pozorování rostlin	72
Fenologický strom	73
Výroba píšťalky	74
Výroba drobných mysliveckých zařízení	75
Pozorování barevných změn listů	77

Doporučená literatura ke studiu:

- Andreska J., Andresková E.: Tisíc let myslivosti, Tina Vimperk, 1993
Červený J. a kol.: Encyklopédie Myslivosti, Ottovo nakladatelství s.r.o., Praha, 2004
Dobroruková J., Dobroruka L.J.: Malá tajemství přírody, Albatros, Praha, 1989
Hebl F., Lochman J., Hanzal Vl.: Myslivost v obrazech – Zoologie, ČMMJ Praha, 1993
Hromas J. a kol.: Myslivost, Matice lesnická Písek, 2000
Kovařík J., Rakušan C.: Myslivecká mluva, Myslivost s.r.o., Praha, 1999
Ponižilová B.: Lesní čarování I-III, Rezekvítek, Brno 2001
Rakušan C. a kol.: Myslivecký slovník naučný, ZN Brázda Praha, 1992
Správa NP a CHKO Šumava: Pojd'me na to od lesa, Správa NP a CHKO Šumava, Vimperk, 2003
Vach M. a kol.: Myslivost, Silvestris Uhliřské Janovice, 1997, 1999

Časopisy:

- Myslivost – Stráž myslivosti, Myslivost s.r.o., Praha
Svět myslivosti, Lesnická práce s.r.o., Kostelec nad Černými lesy

Doporučené videokazety ke studiu

- Kouřil Zd.: Encyklopédie zvěře ČR 1 – ptáci, SUA SPONTE Ostrava, 1998
Kouřil Zd.: Encyklopédie zvěře ČR 2 – savci, SUA SPONTE Ostrava, 1998
Bebar J., Musil F.: Barváři, 1997
ČMMJ.: Myslivecká kynologie, TV AURA s.r.o., Plzeň, 1998
Vlach J.: Zpěvy lásky a nenávisti, STV Bratislava, 2000
Dobrovodský R.: Srnčí zvěř, D a D Brezová p. Bradlom, 2001
Dobrovodský R.: Od augusta do decembra v Malých Karpatoch, D a D Brezová p. Bradlom, 1999

Doporučené audiokazety ke studiu

Sada kazet vydavatelství PELZ – BIOPHON, Praha, 1992 – 1995

- Pěvci I
- Pěvci II
- Pěvci III
- Hlasy dravců
- Ptáci rákosin a okolí vod
- Sovy
- Kukačka, Lelek, Rorýs, Srostloprstí a Šplhavci
- Mistři pěvci ptačí říše
- Rukojet' myslivce – hlasy zvěře
- Vydra říční a její přátelé

Doporučené CD-ROM a DVD ke studiu

- Myslivecká encyklopédie 2005 (V. Hanzal a kol.)
- Toulinky s lesníkem I-IV(Mze ČR)
- Duháček v lese (Pro ČEZ, a. s. vyrobil Simopt s.r.o.)

Základní údaje o největší myslivecké organizaci v ČR

ČESKOMORAVSKÁ MYSLIVECKÁ JEDNOTA (<http://www.cmmj.cz>)

Je členem mezinárodní lovecké rady C.I.C. (Congres international de la Chasse), kde zastupuje českou myslivost. ČMMJ je pokračovatelkou tradic mysliveckého spolkového života v našich zemích, zejména ČSMJ, která byla založena 23. 4. 1923. U jejího zrodu stály známé myslivecké osobnosti (Žalman, Podhajský aj.). ČMMJ má v současné době asi 110 tisíc členů.

Hlavním posláním ČMMJ je podpora a rozvoj:

- myslivosti a myslivecké vědy a výzkum
- loveckého střelectví, myslivecké kynologie a sokolnictví
- myslivecké osvěty a ostatní zájmové činnosti členů ČMMJ, hájí zájmy svých členů a myslivosti při jednáních se státními a jinými institucemi

ČMMJ pro realizaci těchto cílů založila:

- časopis Myslivost s.r.o. (<http://www.myslivost.cz>)
- ČMMJ je spoluzakladatelkou Myslivecké nadace

ČMMJ má tyto organizační složky:

- místní organizace (myslivecké sdružení)
- kluby (chovatelské, střelecké, fotografické, sokolnické)
- územní, městské, obvodní, okresní myslivecké spolky (OMS)
- vrcholné orgány

Orgány OMS jsou:

- okresní sněm
- okresní myslivecká rada
- okresní dozorčí komise

Vrcholné orgány ČMMJ jsou:

- sbor zástupců
- myslivecká rada ČMMJ
- dozorčí komise ČMMJ

Na úrovni OMS a vrcholných orgánů pracují odborné komise, které zajišťují plnění úkolů v hlavních činnostech ČMMJ (kulturně výchovných, střeleckých, kynologických, mysliveckých, ekologických, ekonomických aj.)

●

●

Myslivecká soutěž „Zlatá srnčí trofej“

Je vrcholnou mysliveckou soutěží pro mládež, kterou vyhlašuje KPO ČMMJ pro členy kroužků MPMOP, pro členy ostatních přírodnovědných kroužků (při ZŠ, DDM) a pro jednotlivce, kteří mají zájem o myslivost, přírodu a její ochranu.

Soutěž je rozdělena do dvou věkových kategorií:

- Kategorie A pro žáky/ně III. – V. tříd ZŠ včetně
- Kategorie B pro žáky/ně VI. – IX. tříd ZŠ včetně

Probíhá ve třech kolech:

Místní kolo – probíhá v kroužcích, školách či DDM a do okresního kola postupuje jeho vítěz.

Okresní kolo – pořádá OMS ve spolupráci s DDM. Vstupním úkolem pro všechny soutěžící (členové kroužků, jednotlivci) je myslivecký zápisník, případně vlastní zápisník o pozorování přírody. Vítěz okresního kola postupuje do národního kola a v případě absenze postupuje své místo dalšímu soutěžícímu v pořadí. Zcela výjimečně může OMS delegovat soutěžícího na základě prokázané úrovně znalostí.

Národní kolo – je vyvrcholením soutěže a postupuje do něj z každého OMSu pouze jedený soutěžící. Automaticky do něj postupují soutěžící umístění na prvních třech místech v předešlém ročníku. Probíhá formou soustředění, jehož náplní jsou vycházky do přírody spojené s praktickou výukou myslivosti a ochrany přírody, dílkí praktické soutěže, sportovní turnaje, společenské a zábavné hry, testy zručnosti, kvízy a základy tábornictví. **Přihlášky do národního kola je nutno podat do 31. května!!!**

Harmonogram soutěže:

místní kola	Duben – Květen
okresní kolo	Duben – Květen
národní kolo	Červenec – Srpen

Hodnocení soutěže:

Celkové hodnocení je součtem bodů za část teoretickou (zkušební test) a praktickou (terénní poznávací stezka). Platí pro všechna kola soutěže. Rozhodující je počet bodů z praktické části, který v případě rovnosti celkových bodů určuje lepší umístění.

Znalosti jsou posuzovány pro obě kategorie (A i B) v těchto oblastech: myslivecká výchova, myslivecká zoologie, péče o zvěř, lovectví a střelectví, myslivecká kynologie, botanika a ochrana životního prostředí.

Výsledky dílčích soutěží, turnajů a kvízů se do hodnocení ZST nezapočítávají!

Složení komisí:

Pro místní kola určí vedoucí kroužků ve spolupráci s MS, ZŠ, DDM. Komisi pro okresní kolo určí KPK OMS společně s DDM, nebo jinou přírodovědnou organizací. Nesmí v ní být zastoupeni vedoucí kroužků, pro objektivitu hodnocení.

Pro národní kolo určí komisi KPK ČMMJ Praha.

Ocenění soutěžících:

Vítězové místního kola na 1. – 5. místě obdrží diplom, odznak a věcné ceny od MS (ZŠ, DDM) a sponzorů.

Vítězové okresního kola na 1. – 5. místě obdrží diplom, odznak a věcné ceny od OMS (DDM) a sponzorů.

Vítězové národního kola na 1. – 5. místě obdrží diplom, odznak a věcné ceny od ČMMJ a sponzorů. Ostatní účastníci obdrží odznak, účastnický list a propagační materiál ČMMJ a sponzorů. Hlavní ceny ČMMJ v hodnotě dle pořadí: 1000 Kč, 800 Kč, 600 Kč, 400 Kč a 200 Kč zajistí KPO ČMMJ.

Doporučená literatura:

viz. Zápisník (Příloha 1.)

Finanční zajištění národního kola:

- Vítěz okresního kola nebo účastník nominovaný po dohodě s OMS hradí 1/3 nákladů.
- Na zbytku se podílí rovným dílem vysílající OMS a KPK ČMMJ Praha.
- Další zájemci hradí účastnický poplatek celý.

Sbírka stop

Sestavíme si sbírku sádrových odlitků stop zvěře, která žije v honitbě nebo v okolí. Rozlišujeme systematicky stopy savců (zvěř spárkatá, šelmy, hlodavci apod.) a ptáků. Sádrové odlitky stop orámujeme dřevěným rámečkem, na kterém se umístí popisný štítek. Ten musí obsahovat název zvířete, datum nálezu, místo nálezu, velikost v cm a jméno nálezce. Vhodné je upravit odlitky do stejné velikosti a uložit je přehledně do velké ploché krabice.

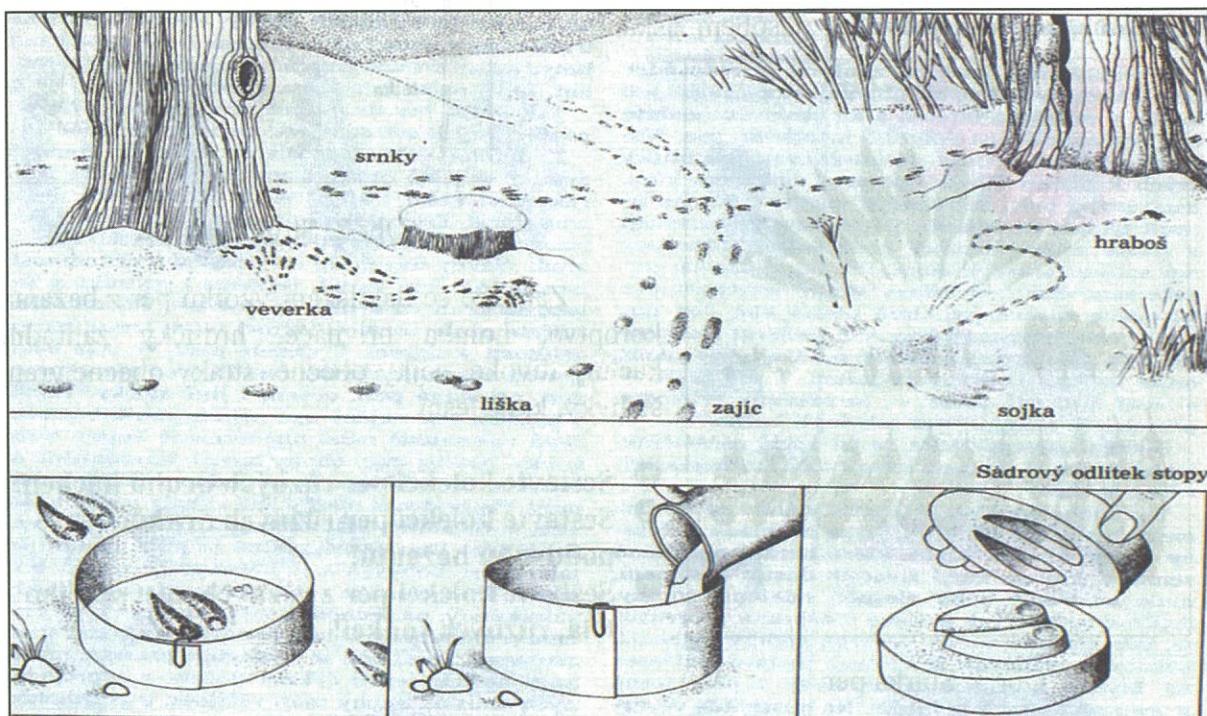
Způsob odlévání stop

Nejnuttnejší potřeby:

sádra, láhev s vodou, plastiková nádoba, ve které se sádra rozdělává, nůž, polévková lžíce, kancelářské sponky a proužky tvrdšího papíru nebo umělé hmoty

Postup práce:

Stopu v terénu nejprve očistíme vyfoukáním nebo lehce vytřeme jemným štětcem. Kolem stopy upravíme proužek papíru nebo umělé hmoty, aby tvořil ohrádku. Stopu jemně zaprášíme sádrou. Pak do nádobky nalijeme přiměřené množství vody. Do ní pozvolna nasypáváme sádru, až vyplňuje nádobku ode dna nahoru a tvoří na hladině ostrůvky. Pak důkladně rozmícháme všechny hrudky a nalijeme sádru pozvolna na stopu. Za dvacet minut sádra ztuhne a stopu můžeme odrýpnout nožem. Odlitek zabalíme do novinového papíru a doma nožem hlínu odškrábáme. Vzniklý negativní otisk důkladně očistíme, omyjeme a namažeme tukem. Stejným způsobem z něj pak vyhotovíme pozitivní otisk. Místo papírového rámečku však použijeme rámeček dřevěný nebo plastový, který na odlitku trvale zůstane. Případné skulinky mezi rámeček a negativním otiskem při lití utěsníme plastelinou nebo sklenářským tmelem.

Obr.1. Odlévání stop

Sbírka tělních pokryvů

Sestavíme si sbírku tělních pokryvů savců a ptáků. Sbírka by měla obsahovat nejméně po 15 vzorcích pro každou skupinu zvěře. Zaměříme se na hlavní druhy zvěře.

Vzorky srsti je možno uložit do malých igelitových sáčků, které přehledně uspořádáme na desce z lepenky, překlížky nebo tuhého kartonu. K desinfekci srsti použijeme dostupné desinfekční prostředky.

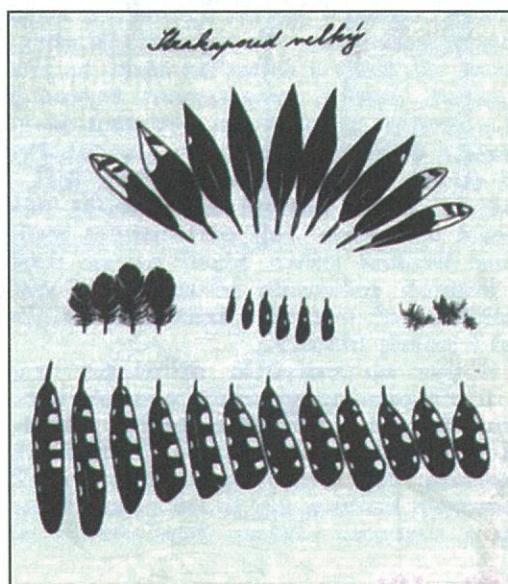
Pro porovnání různých druhů srsti doporučujeme opatřit si zejména srst:

- zajíce polního s podsadou a pesíky
- prasete divokého jenom s pesíky
- lasice obecné jenom s podsadou
- srnčí zvěře – letní a zimní

Sestavte kolekci vzorků srsti hlavních druhů spárikaté zvěře z různých částí těla. Sestavte kolekci vzorků srsti, které jsou pro myslivce trofejí.

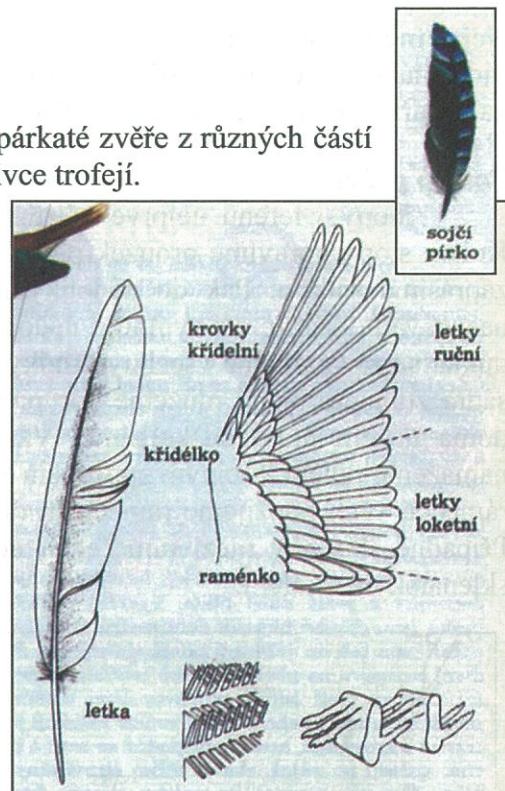
Pro sbírku peří opatřujeme pera jednak při vycházkách, jednak při škubání ulovené zvěře. Před škůdcem je chráníme globolem. Pokud je možno, opatříme si různé druhy obrysových per, např. letky, rýdovací pera, vrchní krovky křídelní, krovky kostrční apod., aby členové kroužku pochopili, že stavba pera je závislá na jeho funkci.

Peru připevníme na tvrdší čtvrtky papíru odlišné barvy než barva peří a kryjeme je průhlednou folií z plastické hmoty. Prachové peří vložíme do sáčků. Všechny vzorky opatříme štítkem s názvem živočicha, popisem vzorku a způsobem získání.

Obr.3. Sbírka per

Na jednu čtvrtku umístěte pera, která jsou pro myslivce trofejí, jako kačírky, paletky a chvostek, srpek atd.

Obr.2. Struktura pera

Zaměříme se na získání vzorků per z bažanta, koroptve, holuba hřivnáče, hradičky zahradní, kachny divoké, sojky obecné, straky obecné, vrány šedivky, káně lesní.

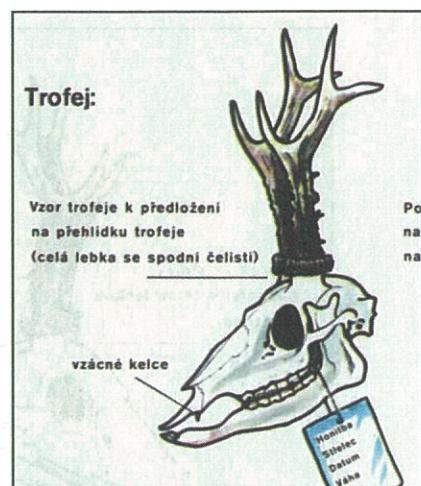
- Sestavte kolekci per různých druhů kachen!
- Sestavte kolekci per různých druhů, poddruhů bažantů!
- Sestavte kolekci per z různých míst ptačího těla, různých funkcí!

Sbírka lebek

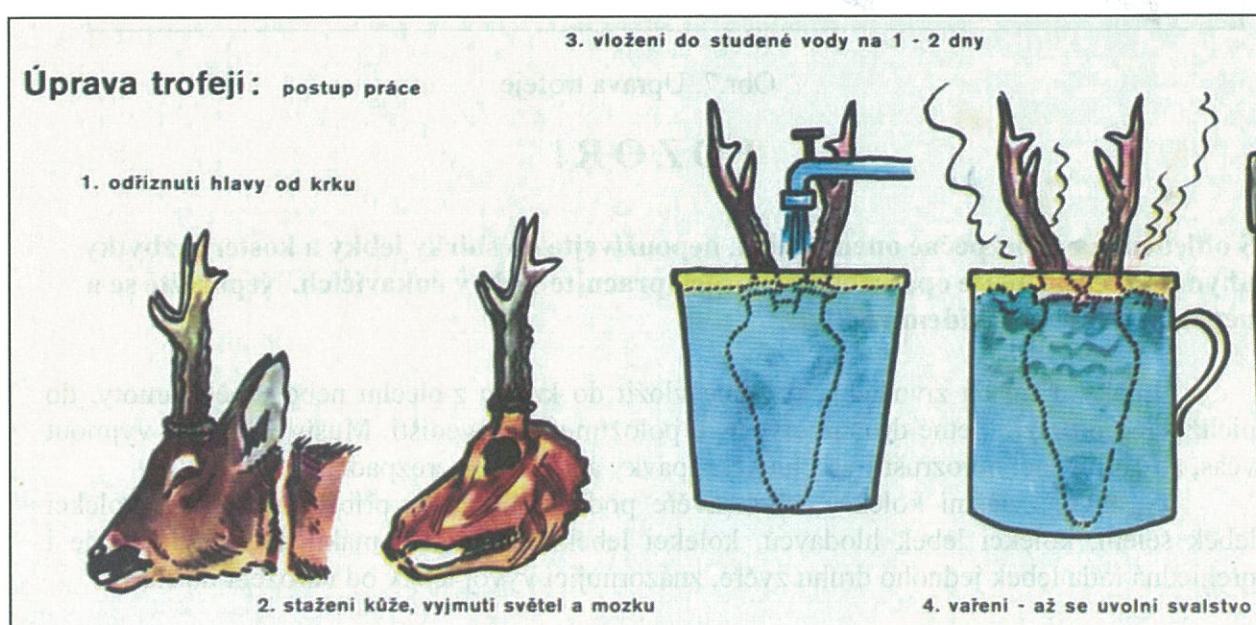
Pro potřebu výuky sestavíme sbírku lebek různých zástupců zvěře, např. srnčí, divočáka, zajíce, ondatry, kuny, kočky, sojky, bažanta, kachny. Lebky vložíme do vhodných krabic a na popisný štítek připíšeme název zvěře, její zoologické zařazení, stáří a u savců i vzorec chrupu.

Postup při práci:

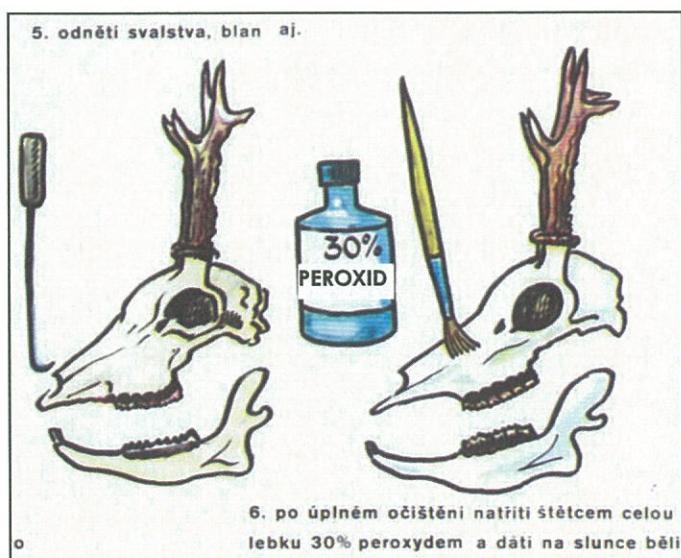
Z hlavy zvěře stáhneme kůži, vyjmeme oči, vyřízneme jazyk a háčkem, drátěnou kličkou a prudkým proudem vody odstraníme mozek. Mozkovou dutinu vypláchneme teplou vodou a hlavu zbabíme svalstva pomocí ostrého nože. Dbáme, abychom neporušili kosti. Odkrevníme v 10% roztoku kuchyňské soli. Roztok každý den vyměňujeme tak dlouho, dokud se nezabarvuje.

Obr.4. Vypreparovaná lebka

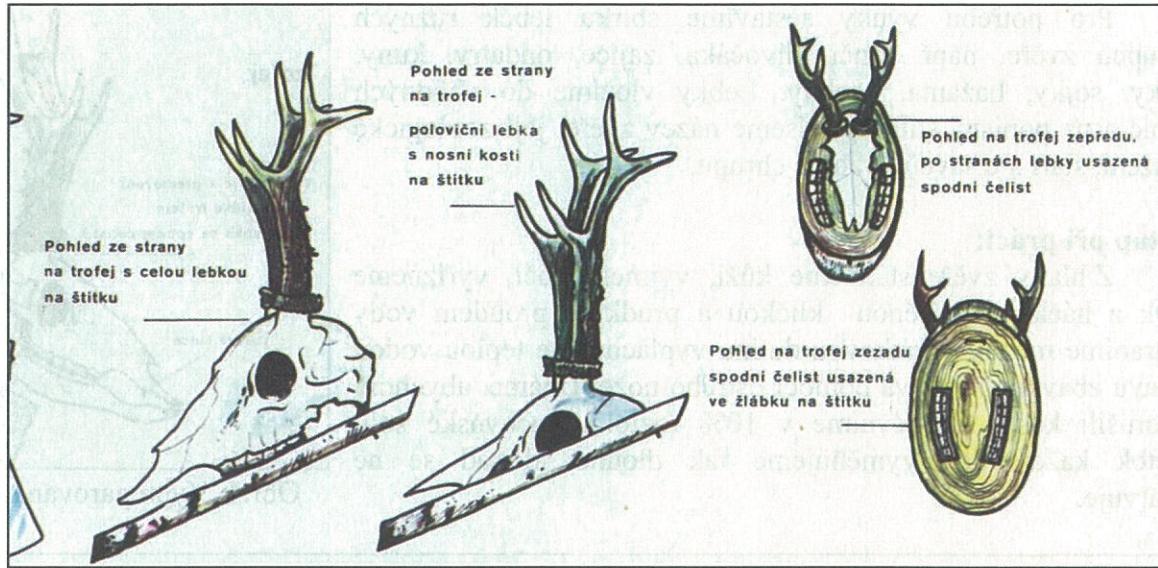

Obr.5. Postup preparace

Potom lebku vaříme s trochou sody ve vodě 15 až 45 min. Při vaření odstraňujeme tuk i pěnu. Po vyvaření obřeme zbytky svalů a chrupavek, odstraníme nervy z kostních kanálků, okartáčujeme ostrým kartáčkem a lebku vysušíme za teploty do 30° C. Potom ji vybělíme slabým roztokem peroxidu vodíku (5% až 10%). Do dutin vpravíme roztok pinzetou v chomáčích vaty nebo plastovou injekční stříkačkou.

Obr.6. Postup preparace

Obr.7. Úprava trofeje

POZOR!

S ohledem na nebezpečné onemocnění, nepoužívejte do sbírky lebky a kosterní zbytky uhynulé zvěře. Dbejte opatrnosti při práci, pracujte vždy v rukavicích. Nepořežte se a nepoleptejte se peroxidem vodíku!!!

Lebky menších živočichů můžeme vložit do krabic z plechu nebo umělé hmoty, do nichž jsme prorazili četné drobné otvory, a položíme k mraveništi. Musíme je však vyjmout včas, aby mravenci nerozrušili všechny chrupavky a lebka se nerozpadla.

Sestavte zvláštní kolekce lebek zvěře podle zoologické příbuznosti, např. kolekci lebek šelem, kolekci lebek hlodavců, kolekci lebek kopytnatců, ptáků atd. Zajímavá je i přehledná řada lebek jednoho druhu zvěře, znázorňující vývoj lebky od narození do stáří.

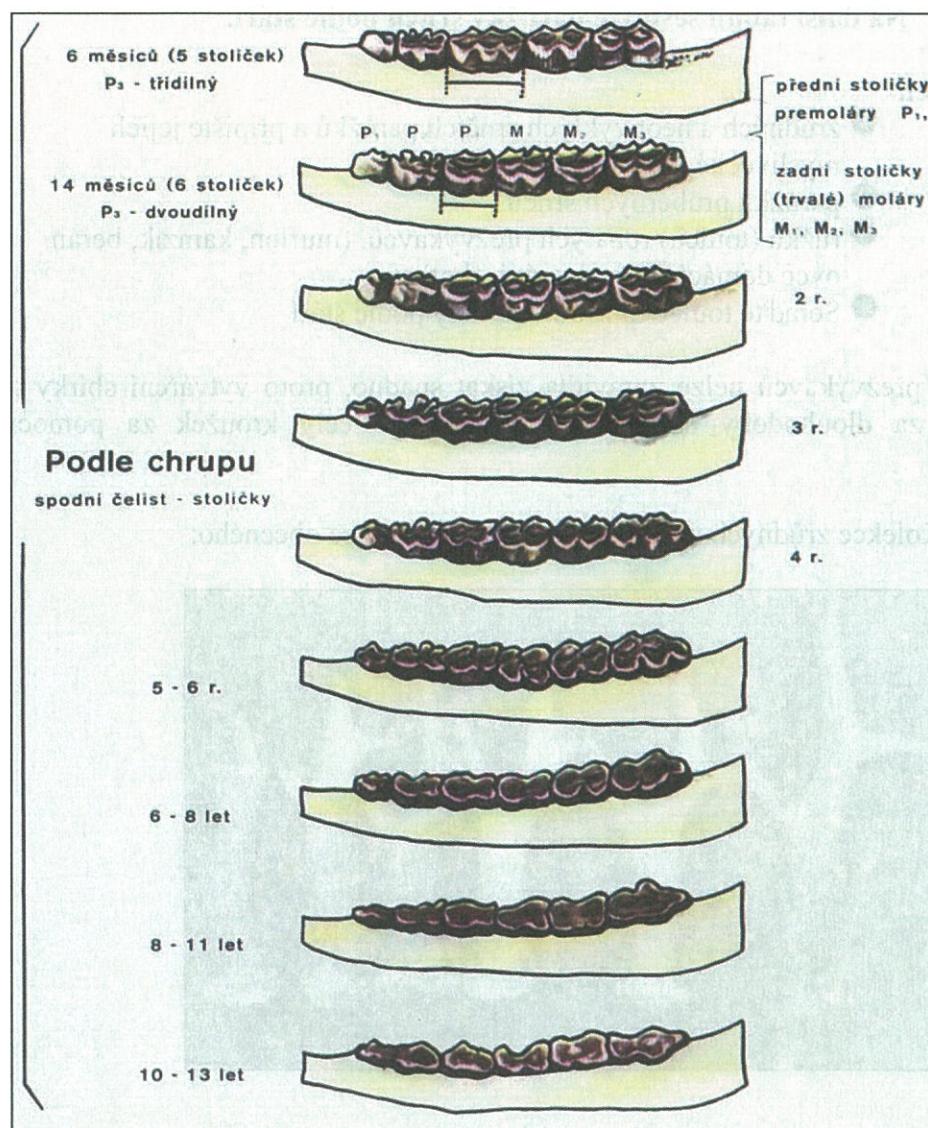
Sbírka chrupů a zubů

Při preparaci chrupu (dolní čelisti se zuby) postupujeme podobně jako při preparaci lebek (viz metodický list č.3).

Pro porovnání a nácvik rozeznávání a určování sestavíme řadu spodních čelistí různých druhů zvěře přibližně stejného stáří, např. srnčí, mufloní, divokého prasete, jelení, zaječí apod.

Pro výuku opatříme štítky, které po nácviku zakryjeme.

Pro nácvik určování věku podle chrupu sestavíme přehledné tabule podle obrázku:

Obr.8. Sbírka spodních čelistí srnce obecného

Na překližku nebo lepenku připevníme čelist silikonovou nití. Žije-li ve vaší honitbě ještě jiná zvěř (jelení, daňčí, černá mufloní), sestavíme podobné tabule i z jejich čelistí. Upevňujeme pouze polovinu spodní čelisti.

Sestavte řadu hlodavých zubů (nutrie, ondatra, veverka, křeček, potkan, hraboš polní, myš domácí).

Do zasklené krabice vystavte zuby, které znamenají loveckou trofej: jelení nebo srnčí kelce, zbraně černé zvěře, špičáky šelem.

Sbírka parohů a rohů

Parůžky a parohy, které nacházíme jako shozy, uspořádáme do kolekce. Zařadíme parůžek srnčí, paroh daňčí a jelení, popřípadě další zvěře, jako jelena siky, jelence běloocasého apod.

Exponáty upevníme na vhodně natřenou překližku, sololit nebo silnou lepenku a ke každému připevníme popisný štítek s názvem zvěře, datem sběru (způsob získání) a všemi dalšími údaji, které o exponátu zjistíme.

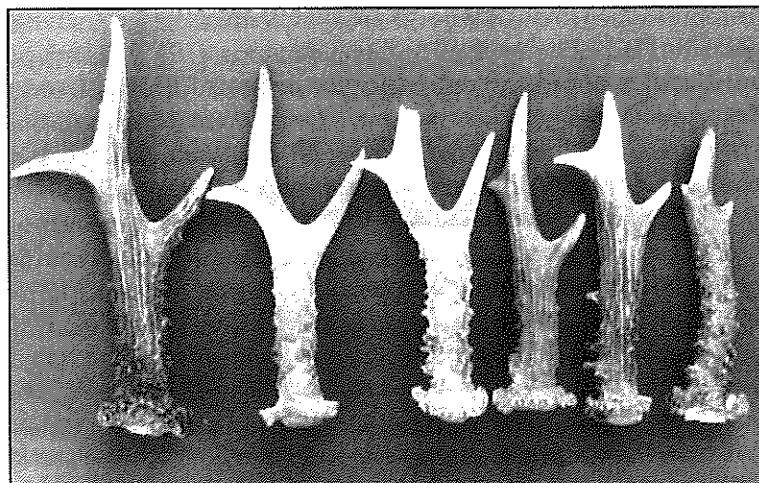
Na další tabuli sestavte parůžky srnců podle stáří.

Sestavte kolekci:

- zrůdných a neobvyklých srnčích parůžků a připište jejich myslivecké názvy (viz obrázek)
- parůžků průběrných srnců
- růžků (toulců) rohatých přežvýkavců. (muflon, kamzík, beran ovce domácí, koza domácí, skot)
- Seřaďte toulce muflonů do řady podle stáří

Parohy a rohy přežvýkavců nelze zpravidla získat snadno, proto vytváření sbírky a kolekce považujeme za dlouhodobý úkol, který uskutečňuje celý kroužek za pomoci myslivců.

Kolekce zrůdných a neobvyklých parůžků srnce obecného:

Obr.9. Sbírka parůžků srnce obecného

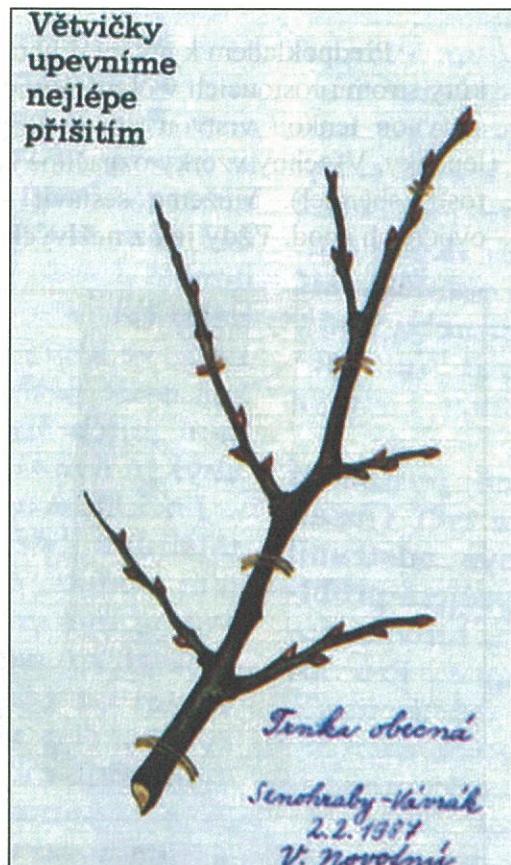
Sbírka větévek stromů a keřů

Při zimních vycházkách si opatříme větévky stromů a keřů rostoucích v okolí a zejména těch, které mají význam pro myslivost. Odřízneme je ostrým nožem, zahradnickými nůžkami nebo houseníkem na dlouhé tyči s provázkem.

Větvičky seřízneme do stejné délky a připevníme nití, vlascem nebo drátkem na tuhou lepenku, karton. Dbáme, aby větévky obsahovaly všechny typické znaky pro jednotlivé stromy a keře, např. listové a květní pupeny, konečný i postranní pupen, trny, úponky apod.

Z větévek pak můžeme sestavit kolekce podle různých zřetelů, např.:

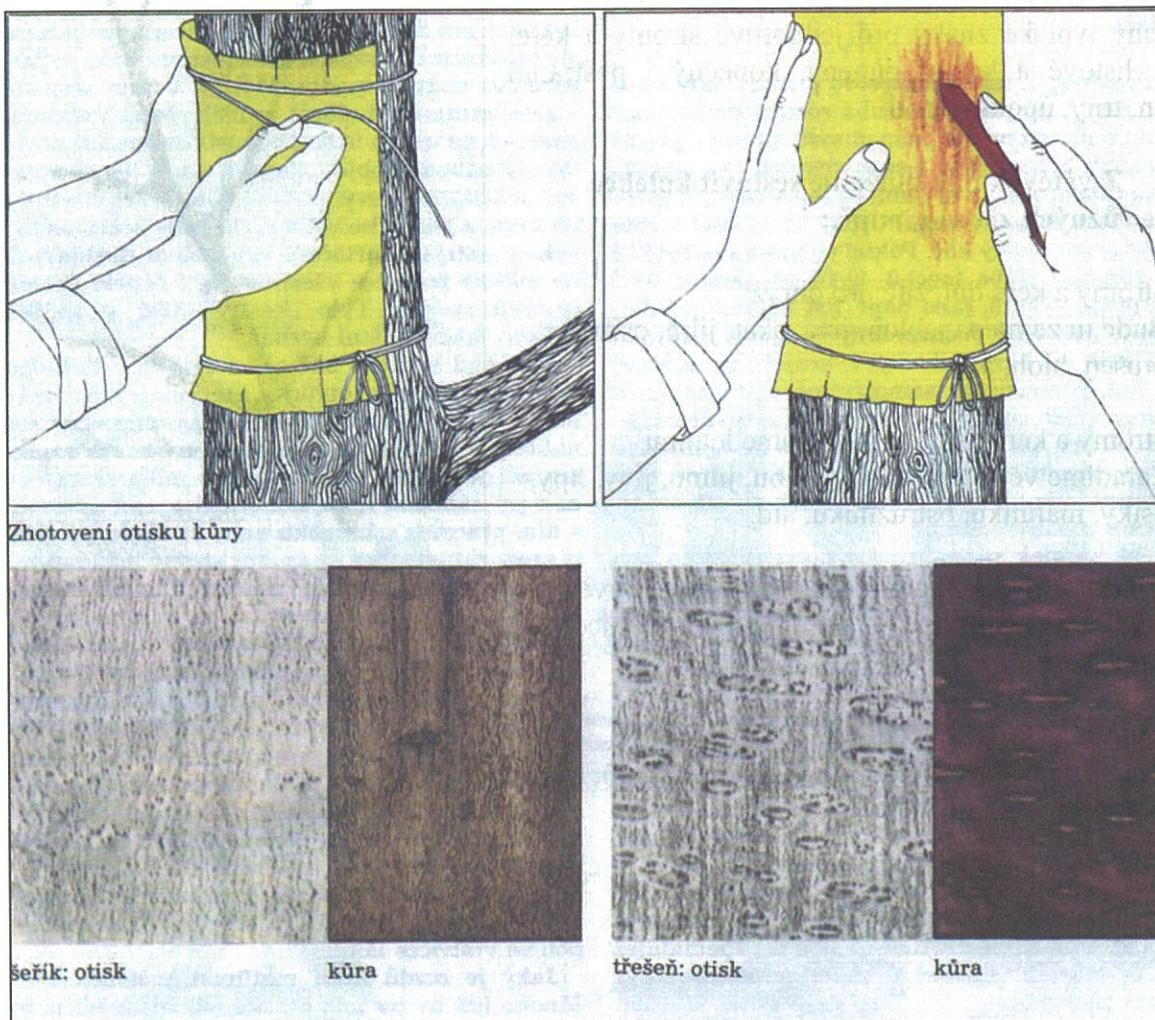
- Stromy a keře důležité pro ohryz
Bude tu zejména jabloň, jíva, akát, jilm, osika, hrušeň, hloh, atd.
- Stromy a keře, z nichž získáváme letninu
Zařadíme větévku jasanu, jeřábu, jilmu, jívy, lípy, osiky, maliníku, ostružiníku, atd.
- Stromy a keře vytvářející nejlepší kryt pro zvěř
Hloh, trnka, šípek, akát, ostružiník, kustovnice, kalina, atd.
- Stromy a keře poskytující plody pro zvěř
Dub, jírovec, buk, jeřáb, třešeň, planá jabloň, hrušeň, línska, šípek, hloh, atd.

Obr.11. Sbírka větévek stromů

Sbírka kůry a dřeva stromů

Předpokladem k určení druhu stromů je i znalost jejich kůry. Proto si sestavíme sbírku kůry stromů rostoucích v okolí. Vhodné jsou vzorky 20 cm dlouhé a 10 cm široké, seříznuté i s rovnou tenkou vrstvou dřeva. Připevníme je nastojato na desku z překližky nebo tuhé lepenky. Všechny vzorky označíme štítkem s popisem (jméno stromu, odhad stáří, místo, kde rostl, sběratel). Můžeme sestavit kolekce vzorků kůry stromů jehličnatých, listnatých, ovocných apod. **Vždy jen z neživých stromů!**

Obr.12. Sbírka kůry stromů

Podobně sestavíme sbírku vzorků dřev. Z různých druhů nařežeme hranolky o velikosti 10 x 5 x 7 cm a upevníme na podložku z překližky nebo lepenky. Označíme popisným štítkem.

Sestavíme např. kolekci 10 vzorků „měkkých“ dřev. Může to být lípa, vrba, jíva, osika, jeřáb, topol, jírovec, olše, smrk, jedle. V kolekci „tvrdých“ dřev se objeví buk, dub, akát, javor, třešeň, jabloň, hrušeň, švestka, jilm, modřín.

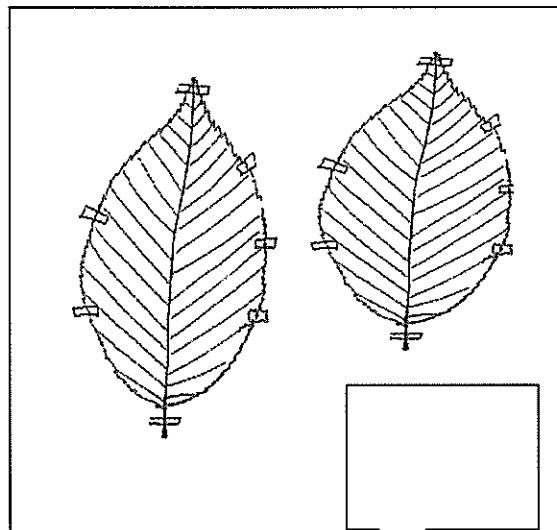
Jako vzorky dřeva i kůry poslouží špalíky s kůrou o průměru asi 6 cm a výšky 10 cm. Nařízneme je pilkou a vyseknutím dlátem je upravíme tak, že na vzorku je vidět kůra i příčný a podélný řez.

Herbář listů stromů a keřů

Stejným způsobem jako se zhotovuje herbář rostlin, zhotovíme herbář listů. Každý herbářový list musí obsahovat dva listy stejného druhu. Jeden list je obrácen rubem a druhý lícem. Sbíráme zelené listy a dbáme, abychom měli list celý i s řapíkem. Pozor na morfologické zvláštnosti, palisty, pochvy apod. Sebrané listy vkládáme většinou mezi savé materiály (novinový papír neklížený) a lisujeme pod těžkými předměty na rovné podložce. Papír často vyměňujeme a dbáme na suché prostředí při lisování. Dbáme opět na přesný popis (druh, stáří, lokalita, nálezce).

Herbář zaměřte systematicky např.:

1. Listy stromů
2. Listy keřů
3. Listy okrasných stromů a keřů
4. Listy ovocných stromů a keřů
5. Listy stromů a keřů vhodných na letnínu (jeřáb, jasan, maliník, osika, lípa, jabloň, jilm, jíva, ostružiník aj.)

Obr.12. Herbářový list

Sestavte skupinu listů sobě podobných a poukažte na rozlišnosti.

- Skupina 1: lípa, línska, jilm, olše, moruše, osika, topol
- Skupina 2: buk, hrušeň, jabloň, třešeň, jíva
- Skupina 3: jeřáb, jasan, akát
- Skupina 4: javor klen a javor mleč

Herbář Markety Pěkné

Čeled': Lískovité

Rod: Habr

Druh: Obecný

Naleziště: Loreta, okr. Benešov,
porosty pod loretskou kaplí,
nadmořská výška 472 m, dne
29. 8. 2002 položka č. 19

Sbírala a určila: Markéta Pěkná

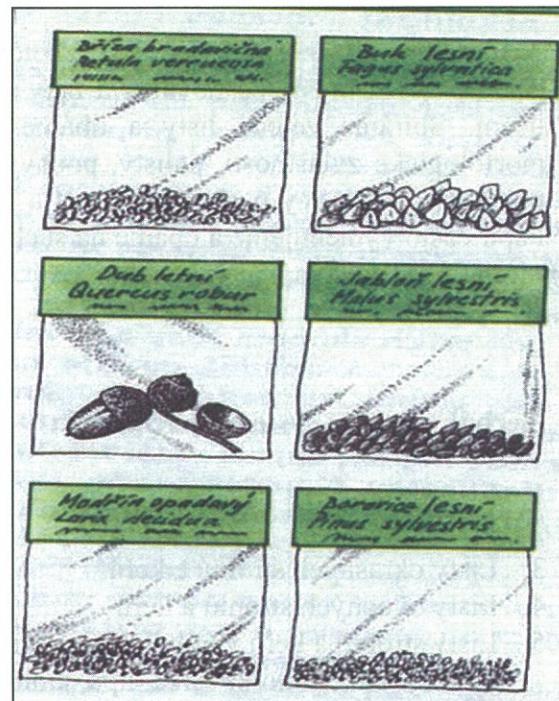
Sbírka plodů a semen

Sebrané suché plody a semena necháme ještě zvolna důkladně dosušit a ukládáme je do průhledných sáčků z umělé hmoty nebo do skleněných ampulek se zátkou. Každý sáček nebo ampulka obsahuje několik semen (plodů) stejného druhu. Označíme je štítkem se všemi náležitostmi. Upevníme je na panelu z lepenky, překližky nebo kartonu.

Dužnaté plody se zpracovávají konzervováním. Používáme konzervační roztok, do kterého celý plod ponoříme. Konzervované dužnaté plody chráníme před vzduchem a světlem.

Vhodné konzervační roztoky:

1. 4% roztok formalínu – lze koupit v lékárně nebo připravit tak, že 4 ml 40% roztoku formalínu (POZOR žírovina!) zředíme 40 ml převařené vody.
2. Roztok pro barevné plody připravíme z 250 ml převařené vody, 750 g skalice modré a 50 ml 40% formalínu.

Obr.13. Úprava semen do sáčků

V připraveném roztoku máčíme plody dva týdny a potom je vkládáme natrvalo do 4% roztoku formalínu.

Sestavte kolekci:

- semen obilí
- plodů důležitých pro příkrmování zvěře, např. kaštany, žaludy, bukvice, jeřabiny, pláňata apod.
- semen jehličnatých stromů
- semen listnatých stromů
- jader a pecek ovocných stromů

Herbář

Správný herbář vyhovuje těmto požadavkům:

1. Rostliny jsou vhodným způsobem nasbírané.
2. Jsou správně vysušené.
3. Jsou označené popisem naleziště.
4. Jsou vědecky správně určené.
5. Jsou systematicky zařazeny a uspořádané podle účelu, k němuž byl herbář tvořen.

Sbírání rostlin:

Rostliny, které získáváme na vycházkách, vkládáme do sběratelských desek. Sběratelskými deskami rozumíme obal, který chrání rostliny při práci v přírodě před poškozením. Nejvhodnější obal se skládá ze dvou překližek o velikosti 25 x 41 cm, které obsahují nastříhaný novinový papír stejné velikosti. Upravené překližky lze podobně jako desky na sešity stáhnout tkanicí a pomocí dvou sponek a karabinek nosit na řemenu. Při sběru vkládáme rostliny mezi papír a dbáme, aby části rostlin nepřečnívaly. Při sběru se řídíme vždy zásadou, nesbírat chráněné rostliny nebo rostliny, které jsou na stanovišti jediným exemplářem.

Sušení rostlin:

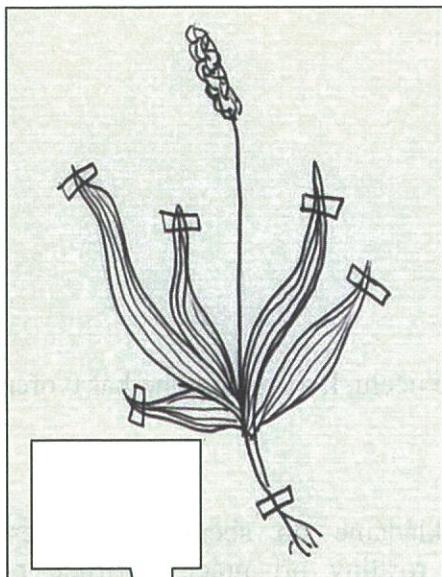
Po příchodu domů rostliny překládáme z obalu do botanického lisu. Botanický lis tvoří dvě drátěné síťky nebo dřevěné mřížky, mezi kterými ve vrstvách novinového papíru rostliny sušíme. Rostliny rozložíme a upravíme tak, jak mají vypadat v herbáři. Sušení má probíhat rychle, nejlépe na slunci nebo na suchém větrném místě. Novinové papíry se často vyměňují, neboť se vlhkem zapaří, plesniví a rostlina by ztratila přirozenou barvu. Botanický lis se stahuje řemenem nebo se zatíží závažím, těžkým kamenem apod. Usušenou rostlinu poznáme podle toho, že je tuhá a neohebná.

Úprava rostlin do herbáře:

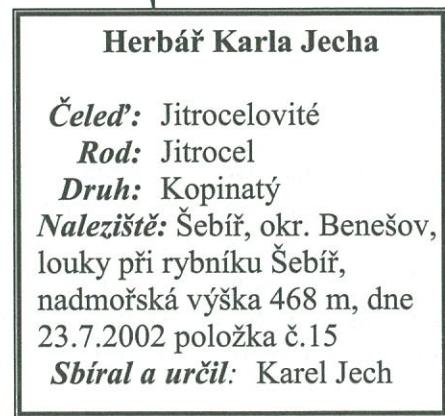
Vysušené rostliny přilepujeme bílou kancelářskou páskou na hladkou stranu výkresové čtvrtky velikosti A3. Rostlinu upravíme v podobné poloze, jak roste v přírodě. Lepící pásky mají být co nejužší, izolepy nepoužíváme. V pravém rohu dole umístíme na herbářovém listu štítek jednotného formátu (10 x 8 cm) se všemi údaji. Jednotlivé herbářové listy tvoří herbář, který se vloží do desek s tkanicemi. Na desky přilepíme štítek.

Úkoly:

- Sestavte herbář léčivých rostlin.
- Sestavte herbář rostlin důležitých pro příkrmování zvěře, např. jetel, vojtěška, oves, ječmen, proso, pšenice, několik druhů trav, atd.
- Sestavte z fotografií herbář chráněných rostlin. Připoj mapku a na ní zaznamenej místa výskytu.

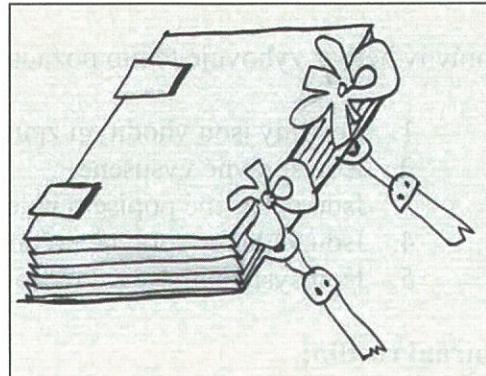
Obr.15. Herbářový list

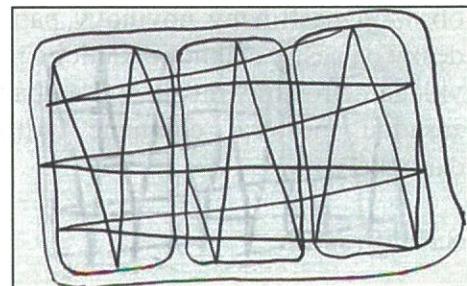
Obr.17. Herbářový štítek

Obr.19. Herbářový list

Obr.14. Obal na rostliny

Obr.16. Drátěná síťka botanického lisu
 25 x 40 cm

Obr.18. Štítek na desky

Fenologické pozorování ptactva

Provádějte fenologické pozorování ptactva, to znamená sledování jejich příletu, hnízdění, odletu apod. Zaměřte se na ptáky, kteří žijí v okolí vaší obce a je možno je pozorovat soustavně. Mohou to být čápi, rackové, špačci, hrdičky zahradní, kosi, poštolky apod. Ptactvo pozorováním nerušte, zejména při hnízdění. Používejte dalekohledu. Získané údaje denně zapisujte spolu se záznamy o počasí. Používejte fenologických značek, popř. doplňujte fotografickými snímky.

Fenologické značky:

	přílet stěhovavých ptáků		mláďata začínají létat
	jarní přelet		podzimní shromažďování
	jarní zpěv		odlet
	hnízdění, snášení vajec		podzimní přelet
•	déšť		vichr
*	sníh		mlha
△	led		suchá mlha
	kroupy		metelice
	rosa		přízemní vítr
▽	jinovatka		náledí
	vítr		bouřka

Obr. 20. Fenologické značky pro pozorování ptactva

Sestavte přehlednou tabulku: (doplň datum, porovnej s minulým rokem)

Fenologické pozorování ptactva v roce 200... Místo(vaše obec): .....

druh									poznámka
skřivan									
špaček									
vlaštovka									
jiřička									
kukačka									
hřívňáč									

Fenologická pozorování rostlin

Vyberte si rostlinu (strom, keř, bylinu), kterou můžete každý den pozorovat, a vedte o ní podrobné záznamy v průběhu celého roku. V zápisu zachytíte např. změny ve stavu pupenů, čas rašení, rozvoj poupat a květů, odkvétání, vývoj plodů, vývoj listů, výskyt škůdců, vlivy počasí, zrání plodů, žloutnutí a padání listů atd. Zápis doplňujte nákresy, grafy a fotografiemi, které si sami zhotovíme.

Pozorujte tutéž rostlinu i v příštím roce a porovnávejte.

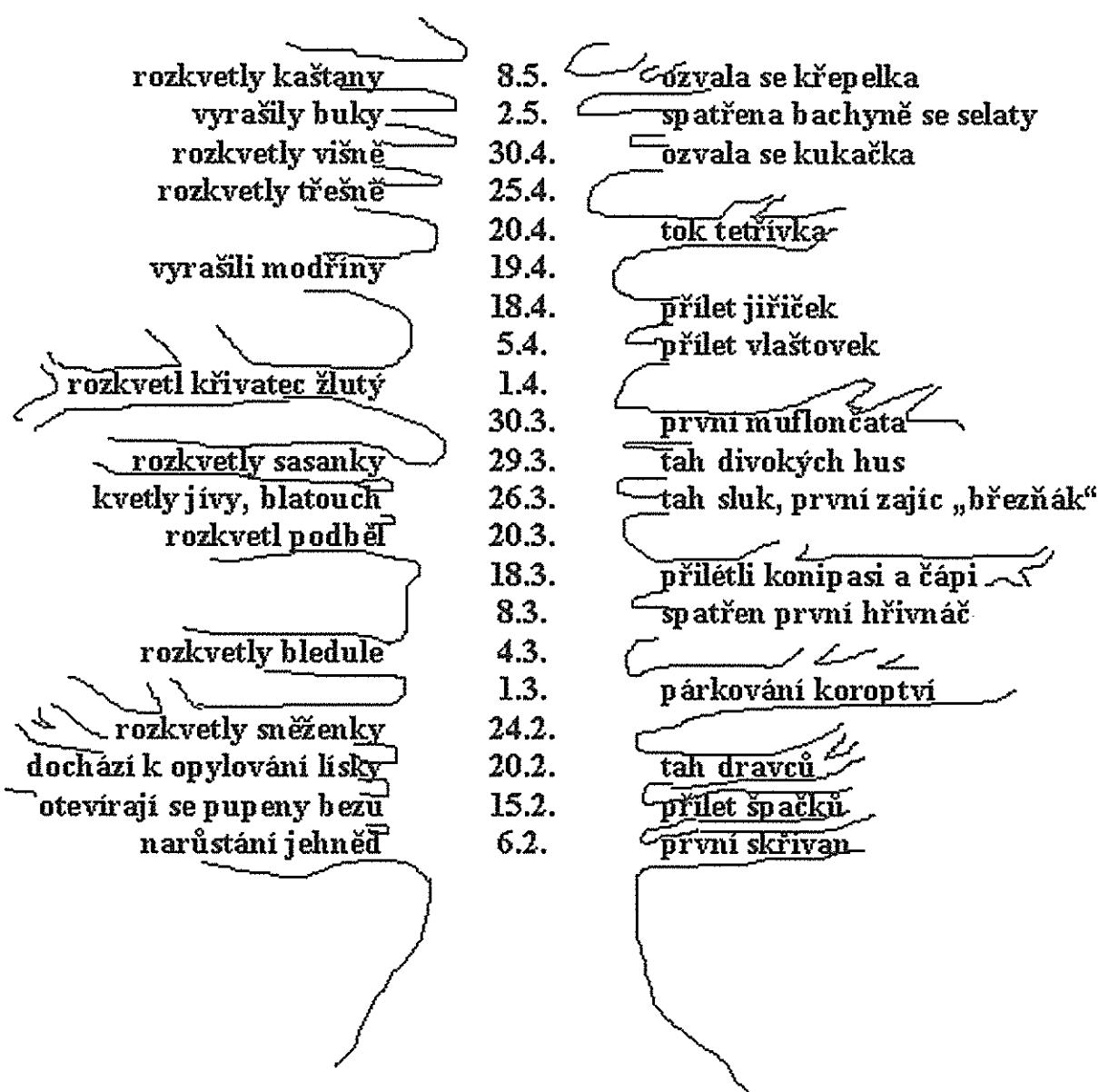
Doporučuje se sledovat několik jedinců téhož druhu rostliny pro lepší srovnání a pro případ nepředvídané okolnosti (např. úhyn).

V V	první listy		mladý nevyvinutý list
○○	květ		zelený list
++	dozrávání plodů		suchý list
○○	žluté listy		klíčící rostlina
○○	padání listů		mladé poupe
△	pupen v zimním stavu		rozkvetlý květ
▲	pupen ve stádiu rašení		odkvetlý květ
○	nezralý plod		prázdný plod
○	zralý plod		

Obr. 21. Fenologické značky pro pozorování rostlin

Fenologický strom

Sestavíme-li fenologické záznamy o přírodě chronologicky do sloupce, vyroste nám v průběhu roku „fenologický strom“. Na levou stranu můžeme zaznamenávat údaje o rostlinstvu, na pravou o živočišstvu a doplňovat kresbami nebo nalepovat výstřížky a fotografie. Postupujeme odspodu. Úkol je vhodný jako kolektivní práce celého kroužku. Fenologický strom založíme na velkém papíře, nejlépe na nástěnce.

Obr. 22. Fenologický strom

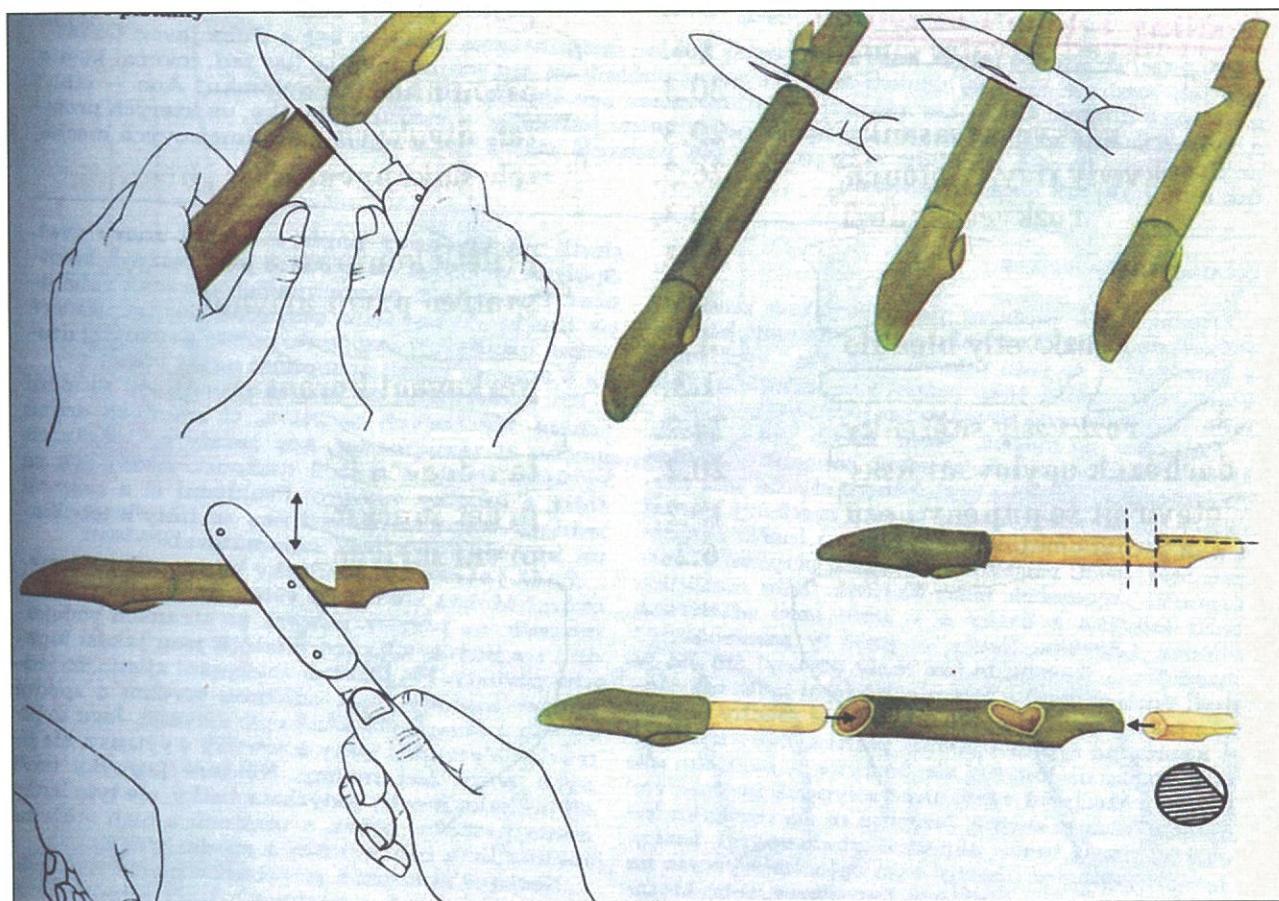
Výroba píšťalky

Vyhledej jeřáb nebo vrbu, ale ne vrbu jívu, protože jak víš, její „kočičky“ poskytují první potravu včelám. Uřízni si rovnou větev v místě, kde je silná asi jako prst. Ze silnějšího konce větve uřízni asi šesticentimetrový kousek. Nejprve vyřízni malý obdélníkový kousek kůry pro otvor píšťalky, asi v jedné čtvrtině klacíku. Snaž se rozříznout kůru tak, aby dřevo pod ní bylo ostřím nože jen lehce označeno. Asi v polovině délky budoucí píšťalky prořízni kůru kolem dokola. A teď přichází to hlavní: je třeba z poloviny píšťalky stáhnout kůru. Pak naklepej polovinu píšťalky, ve které jsi vyřízl otvor, střenkou nože pěkně kolem dokola, aby se kůra uvolnila. Po chvíli zkus opatrně zakroutit a jemně naráz stáhnout kůru z celé poloviny. Nepůjde-li to lehce, znova kůru naklepej. Nepospíchej a bud' pečlivý, aby se ti kůra neroztrhla. Pak opatrně vyřízni žlábek asi v polovině holého dřeva. Nedělej ho moc hluboký, můžeš ho později prohloubit. Od žlábků ke konci píšťalky seřízni tenký plátek, aby vznikl po navlečení kůry otvor pro foukání. Opatrně nasuň sloupnutou kůru zpět (viz obrázek) tak, aby otvor v kůře byl nad žlábkem – a píšťalka je hotová!

Foukni do otvoru a poslouchej, jaký tón vyluzuje. Můžeš ho změnit tím, že prohloubíš žlábek nebo posunutím kůry změníš polohu otvoru. Aby se píšťalka držela lépe v ústech, můžeš ještě její konec ze spodní strany šikmo seříznout.

Posunováním kůry při foukání píšťalku vyladíš.

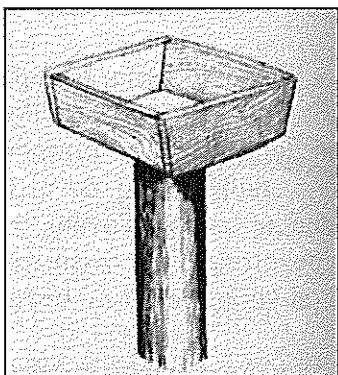
Ano, je to pracné, ale pokus se udělat píšťalku sám a uvidíš, že z ní budeš mít daleko větší radost než z té kupované!

Obr. 23. Výroba píšťalky

Výroba drobných mysliveckých zařízení

Liz pro spárkatou zvěř

Obr. 24. Liz pro spárkatou zvěř

Připravme si materiál na stavbu lizu:

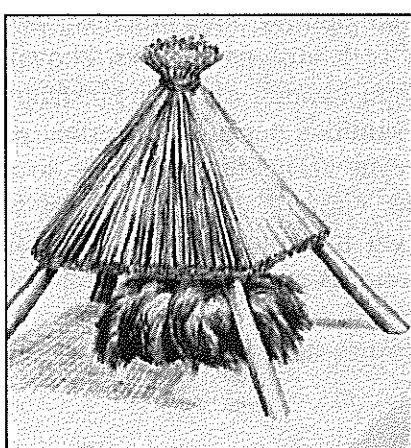
Několik prken (podle velikosti lizu), asi 70 cm dlouhý kůl, několik hřebíků.

Po dohodě s mysliveckým hospodářem vyhledáme pro liz vhodné místo.

Postup práce:

Nejprve nařežeme 4 prkna o délce 40 cm. Stlučeme je hřebíky o velikosti 50 mm. Poté si připravíme prkna na dno korýtnice lizu. Dbáme, aby mezi prkénkami dna nebyly mezery. Připravíme si asi 70 cm dlouhý tlustý kůl. Na místě, které nám doporučil myslivecký hospodář, zatlučeme kůl a korýtko položíme a přitlučeme ke kůlu. K připevnění korýtnice a kůlu je třeba použít delší hřebíky. Teď už zbývá jen umístit do korýtnice vhodný liz a slanisko je hotové.

Zaječí krmelec na objemové krmivo typu „Kokeš“

Obr. 25. Zaječí krmelec

Připravme si materiál na stavbu lizu:

Čtyři kůly asi 120 cm dlouhé, 4 kůly asi 60 cm dlouhé, otýpka rákosu, několik hřebíků, motouz. Po dohodě s mysliveckým hospodářem vyhledáme pro krmelec vhodné místo.

Než začneme se stavbou, je nutné si uvědomit, že zající potřebují krmivo různorodé a především předkládané tak, aby viděli nad sebe.

Postup práce:

Nejprve nařežeme 4 kůly o délce asi 120 cm, které v horní časti spojíme hřebíky, poté přitlučeme výztuhy tak, aby kopírovaly spodní okraj střechy (viz. obrázek č.). Kratší výztuhy je možné přitlouci i více hřebíky k vrcholu krmelece. Na takto připravenou konstrukci položíme rákos nebo chvojí. Střešní krytinu upravíme tak, aby zající měli z krmelece dobrý výhled a cítili se bezpečně.

Po dokončení umístíme krmelec na předem vybrané místo. Do krmelece zavěsíme otýpku sena, vojtěšky nebo jetele.

Krmítko pro drobné ptactvo

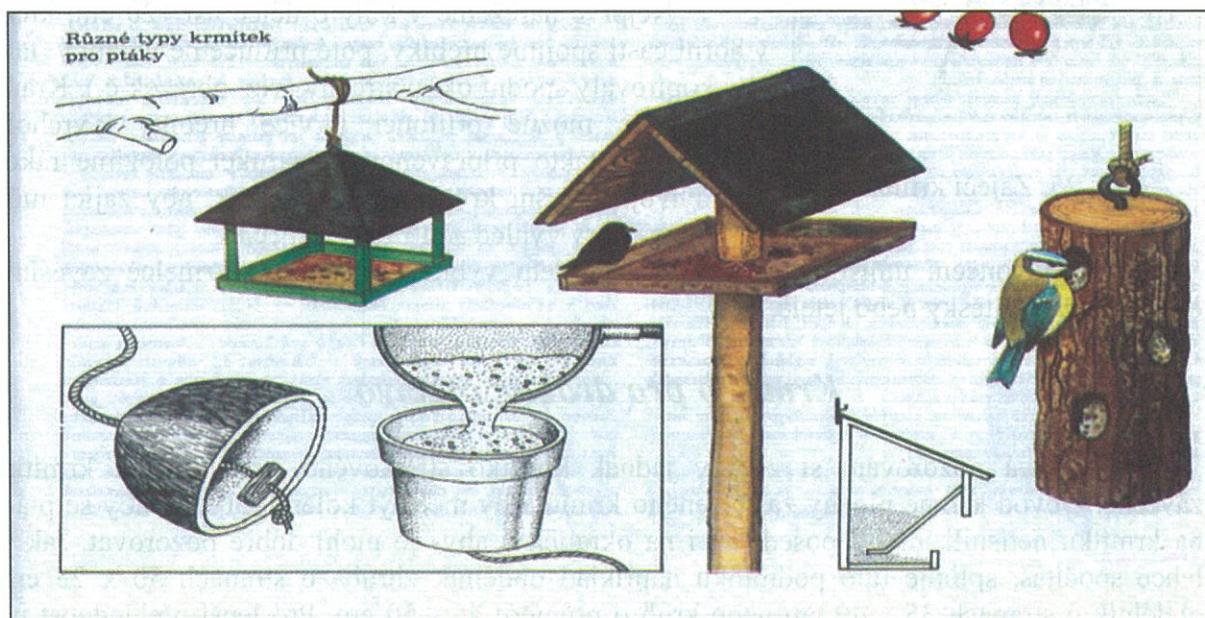
Pro svá pozorování si zhotov jednak krmítko stříškového typu, jednak krmítko závesné. Obvod krmné plochy zastřešeného krmítka by měl být kolem 150 cm, aby se ptáci na krmítku netísnili, mohli posedávat i na okrajích a abys je mohl dobře pozorovat. Jak si lehce spočítáš, splňuje tuto podmínku například obdélník zhruba o stranách 50 x 25 cm, obdélník o stranách 35 x 40 cm nebo kruh o průměru 45 - 50 cm. Pro lepší přehlednost při zjišťování, jakému krmivu dávají ptáci přednost, můžeš ještě rozdělit plochu krmítka laťkami

na tolik oddílů, kolik druhů krmiva předložíš. Z latěk udělej také nízký okraj. Připevní stříšku a máš jedno krmítko připravené. Závesné krmítko je jednodušší, stačí širší květináč nebo prázdná polovina kokosového ořechu. Těsně před tím, než krmítka upevníš ven, naplň je speciální krmnou směsí. Nakrájej na kousky neosolený hovězí nebo skopový lůj a ve starém hrnci ho rozpuště. Pozor ať ho neprepálíš! Zamíchej do něj různé olejnata plody a semena, například slunečnice, řepky, lnu, jádra vlašských, lískových i burských oříšků. Směs nalej do závesného krmítka a nech v chladu ztuhnout.

V druhé polovině října, nejdéle začátkem listopadu, umísti krmítka v blízkosti domu, nejlépe na jih nebo východ, v závětrí. Je výhodné, když na ně dobře uvidíš z okna, protože ptáky budeš pozorovat dlouhé hodiny v zimních měsících. Zejména musíš dobře vidět na krmnou plochu stříškového krmítka. Pokud si krmítko rozdělíš na jednotlivé oddíly, dávej do nich krmivo podle zvoleného pořádku, který si zaznamenej a dodržuj. Usnadní ti to zjišťování, co pták zobe. Novou dávku krmiva syp nejlépe v den, kdy můžeš pozorovat, to znamená v sobotu nebo v neděli. Pravidelně krmítko a jeho okolí čisti od zbytků krmiva a trusu. Usušené plody bezů a jeřábů nejdříve namoč, aby zmékly.

A teď to hlavní – co vše sledovat? Se souvislým pozorováním začni po týdnu nebo po čtrnácti dnech, až si ptáci na krmítko zvyknou. Na začátku je třeba, abys za pěkného počasí, ne tedy při dlouhotrvajícím dešti nebo silném větru, pozoroval krmítko jen s nejnutnějšími přestávkami po celou světlou část dne. Tím zjistíš, ve kterých hodinách ptáci krmítko navštěvují, ve kterou denní dobu jsou aktivní. Pak stačí, když budeš podle časových možností pozorovat krmítka hlavně v této době. Během dalších měsíců udělej dvě až tři kontrolní celodenní nebo alespoň půldenní pozorování. Zaznamenávej si druhy ptáků, které navštěvují krmítka. K tomu budeš potřebovat dalekohled nebo divadelní kukátko a atlas ptáků.

U každého ptáka zjisti, který typ krmítka navštěvuje, jaké potravě dává přednost, kdy přilétá a jak dlouho se na krmítku zdržuje. Dále sleduj, jak se k sobě na krmítku chovají jedinci stejného druhu a jedinci různých druhů. Svá pozorování ukonči, až ptáci přestanou krmítka navštěvovat. Kontroluj pravidelně i obsah závesného krmítka, nejspíš bude nutné jej jednou nebo dvakrát za zimu doplnit. A pak si sedni ke svým záznamům a pokus se o přehledné zpracování výsledků do tabulek, například tak, jak vidiš na obrázku. A ještě se zamysli nad tím co ti tento dlouhý výzkum přinesl: znáš nyní lépe ptáky a jejich způsob života. alespoň trochu jsi aktivně přispěl k jejich ochraně. A navíc sis prověřil svou schopnost soustavné, pečlivé a trpělivé práce biologa, a to opravdu není málo!

Obr. 26. Krmítka pro drobné ptactvo

Pozorování barevných změn listů aneb

„Podzim barví listy a jakou má ten váš?“

Toto období je časem výrazných změn v přírodě a tvým úkolem je pravidelně pozorovat a zachytit barevné změny listů stromů. Vyber si v blízkosti bydliště (lese, parku, na návsi, městské zeleni) dva libovolné listnaté stromy, u kterých budeš pravidelně pozorovat změny.

Do tabulky zanes slovní popis barvy listu a pastelkami vybarvi příslušné pole. Pozorování prováděj každé dva dny až po opadání listů. Dnem zahájení výzkumu je 22. září, kdy z astronomického hlediska začíná podzim.

Druh stromu č. 1.: jírovec maďal

Druh stromu č. 2.: topol osika

Datum	Barva (písemně)	Barva (pastelkami)	Datum	Barva (písemně)	Barva (pastelkami)
22. 9.	Temně zelená		22. 9.	Výrazně zelená	
24. 9.	Zelená		24. 9.	Zelená	
26. 9.	Zelená s občasnými hnědými místy	.	26. 9.	Lehký odstín žluté	
28. 9.	.	.	28. 9.	Přibývá žlutá	
30. 9.	.	.	30. 9.	.	.
2. 10.	.	.	2. 10.	.	.
4. 10.	.	.	4. 10.	.	.
6. 10.	.	.	6. 10.	.	.
8. 10.	.	.	8. 10.	.	.
10. 10.	.	.	10. 10.		
12. 10.	.	.	12. 10.		
14. 10.	.	.	14. 10.		
16. 10.	.	.	16. 10.		
18. 10.	.	.	18. 10.		
20. 10.	Světle hnědá		20. 10.		
22. 10.	Odstíny hnědé		22. 10.		
24. 10.	Téměř samá hnědá		24. 10.		
26. 10.	Padání listů		26. 10.		
28. 10.			28. 10.		
30. 10.			30. 10.		

C

C

Publikaci vydala ČMMJ ve spolupráci s LESY ČR, s. p.,
v nakladatelství Jiří Flégl-VEGA.

© Zdeněk Kůta, DiS., Ing. Jaroslav Vaníček
jazyková korektura: Mgr. Tomáš Lichtenberg

Tisk: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o.

Bartůňkova 4, 149 01 Praha 4

ISBN 80-86933-05-9

1. vydání
2006

•

•